

Сучасні зарубіжні технології
формування іншомовної
КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ:
практичні інструменти змішаного
навчання

Юлія ШИНКЕВИЧ

УДК 373.3.016:811(075.8)

Ш62

Схвалено і рекомендовано до друку Вченою радою ПНПУ імені В. Г. Короленка (протокол № 1 від 27 серпня 2025 року)

Рецензенти:

Бондаренко Г. Л. – завідувач, доцент кафедри початкової освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук.

Сулаєва Н. В. – декан факультету педагогічної і мистецької освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, доктор педагогічних наук, професор.

Шинкевич Юлія. Сучасні зарубіжні технології формування іншомовної комунікативної компетентності молодших школярів: практичні інструменти змішаного навчання: методичний посібник (за заг. ред. Л. Процай) / Юлія Шинкевич. [Електронне видання] – Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка 2025. – 76 с.

ISBN

«Сучасні зарубіжні технології формування іншомовної комунікативної компетентності молодших школярів: практичні інструменти змішаного навчання» – це методичний посібник, орієнтований на майбутніх та практикуючих вчителів початкової школи та вчителів англійської мови, який розкриває можливості використання сучасних методичних підходів у процесі навчання іноземних мов молодших школярів. У посібнику систематизовано сучасні зарубіжні технології, що спрямовані на розвиток іншомовної комунікативної компетентності, а також висвітлено способи їх адаптації до вітчизняних умов початкової освіти. Авторка акцентує увагу на потенціалі змішаного навчання як інноваційної форми організації освітнього процесу, що поєднує традиційні та цифрові інструменти, створює сприятливе середовище для мовленнєвої практики та забезпечує індивідуалізацію навчання. Посібник має практичну спрямованість: він містить конкретні методичні рекомендації та дидактичні матеріали, що можуть бути використані у повсякденній роботі педагога для підвищення ефективності уроків англійської мови, стимулювання пізнавальної активності та розвитку комунікативних умінь учнів.

© Юлія Шинкевич, 2025

Зміст

ВСТУП	4
Розділ 1. Зарубіжні методики викладання іноземних мов у початковій школі	8
1.1. Total Physical Response (TPR): особливості, приклади вправ, адаптація для української школи	8
1.2. Communicative Language Teaching (CLT): акцент на реальному спілкуванні, рольові ігри, проєктна діяльність	122
1.3. Task-Based Learning (TBL): навчання через виконання завдань	155
1.4. Audio-Lingual Method: тренування мовленнєвих структур через повторення та діалоги	199
1.5. The Natural Approach (С. Крашен): роль контексту і зрозумілого введення мови	233
1.6. Інші методики (Suggestopedia, Lexical Approach) – короткий огляд і можливості використання	277
Розділ 2. Інтеграція методик у вітчизняну початкову школу	30
2.1. Модель поєднання традиційних і зарубіжних методів	30
2.2. Використання методик у змішаному та дистанційному навчанні	34
2.3. Приклади адаптованих уроків для різних тем і вікових груп	37
Розділ 3. Практичні інструменти та методичні рекомендації для вчителя ..	41
3.1. Система вправ для розвитку слухання, говоріння, читання та письма	41
3.2. Ігрові методики та інтерактивні завдання	455
3.3. Використання сучасних онлайн-ресурсів і цифрових інструментів у формуванні іншомовної комунікативної компетентності	48
3.4. Сценарії занять з використанням зарубіжних методик (TPR, CLT, TBL та інших)	52
3.5. Приклади дидактичних матеріалів у формуванні іншомовної комунікативної компетентності молодших школярів	566
3.6. Адаптація зарубіжних методик до інклюзивного навчання та оцінювання іншомовної комунікативної компетентності	599
ДОДАТКИ	633
Список використаних і рекомендованих джерел	74

ВСТУП

У сучасних умовах глобалізації та інтеграції України у європейський освітній простір питання володіння іноземними мовами набуває особливої актуальності. Одним із ключових завдань сучасної початкової школи є формування іншомовної комунікативної компетентності молодших школярів, що передбачає здатність учнів не лише засвоювати окремі мовні знання, а й застосовувати їх у реальних ситуаціях спілкування. Саме вміння спілкуватися іноземною мовою в усній та письмовій формах виступає необхідною складовою підготовки майбутнього громадянина, здатного до ефективної міжкультурної взаємодії. Важливість проблеми обумовлюється й тим, що початкова школа є базовою ланкою у становленні особистості, коли закладаються основи мотивації, інтересу до навчання та готовності до подальшого саморозвитку. Психологи і педагоги підкреслюють, що саме у віці 6–10 років діти особливо відкриті до вивчення іноземних мов, оскільки володіють високою здатністю до наслідування, імітації та інтуїтивного засвоєння мовних зразків. У цей період важливо не лише передати мовні знання, а й сформувати позитивне ставлення до іншомовного навчання, закласти фундамент комунікативних навичок, які згодом будуть розвиватися і вдосконалюватися.

Водночас традиційні підходи до викладання іноземних мов, що базувалися переважно на заучуванні лексичних одиниць і граматичних правил, виявляються недостатньо ефективними для формування справжньої комунікативної компетентності. На зміну їм приходять сучасні зарубіжні технології, орієнтовані на активну участь учнів у навчальному процесі, інтерактивність, ігрові форми роботи та використання цифрових інструментів. Такі методики, як **Total Physical Response**, **Communicative Language Teaching**, **Task-Based Learning**, **Natural Approach**, довели свою результативність у різних країнах світу і сьогодні набувають все більшого поширення в Україні.

Окремої уваги заслуговує проблема організації навчання у форматі **змішаної освіти**, яка поєднує традиційні аудиторні форми з онлайн-інструментами. Пандемія COVID-19 стала поштовхом для стрімкого розвитку цифрових технологій у навчанні, проте й після її завершення використання змішаного формату залишається доцільним та ефективним. Змішане навчання забезпечує гнучкість, індивідуалізацію та ширший доступ учнів до навчальних матеріалів, водночас створюючи для вчителя нові виклики щодо добору методів і ресурсів.

Таким чином, актуальність даного посібника зумовлена необхідністю:

- систематизувати зарубіжний досвід формування іншомовної комунікативної компетентності молодших школярів;
- адаптувати найрезультативніші методики та технології до умов української початкової школи;
- забезпечити вчителів практичними інструментами для організації змішаного навчання, орієнтованого на розвиток комунікативних умінь.

Мета посібника – надати педагогам початкової школи науково обґрунтовану та практично орієнтовану систему методик, технологій і вправ, що сприятимуть ефективному формуванню іншомовної комунікативної компетентності молодших школярів в умовах змішаного навчання. Для досягнення мети передбачено вирішення таких завдань:

1. Проаналізувати сучасні зарубіжні підходи та технології викладання іноземних мов у початковій школі.
2. Визначити педагогічні умови, що забезпечують формування комунікативної компетентності молодших школярів.
3. Розкрити можливості інтеграції зарубіжних методик у практику української школи.

4. Запропонувати систему вправ, ігор та інтерактивних завдань, орієнтованих на розвиток мовних навичок.

5. Ознайомити вчителів із сучасними онлайн-ресурсами та цифровими інструментами, що підвищують ефективність змішаного навчання.

6. Надати методичні рекомендації щодо використання адаптованих сценаріїв занять, дидактичних матеріалів та інструментів оцінювання.

Наукова новизна посібника полягає у поєднанні зарубіжного досвіду викладання іноземних мов із сучасними українськими освітніми реаліями, у фокусі яких перебуває компетентнісний підхід та принципи змішаного навчання. Практична значущість полягає у тому, що матеріали посібника можуть бути використані безпосередньо вчителями початкової школи під час підготовки та проведення занять, а також у процесі підвищення кваліфікації педагогічних кадрів.

У посібнику застосовуються такі **базові поняття**:

- *іношомовна комунікативна компетентність* – здатність учня ефективно використовувати іноземну мову у процесі реального спілкування;
- *інтерактивність* – організація навчального процесу на основі активної взаємодії учнів між собою та з учителем;
- *ігрова діяльність* – спеціально організована педагогічна форма, що стимулює інтерес, мотивацію та активність дітей у навчанні;
- *емоційний інтелект* – здатність розуміти власні та чужі емоції, регулювати їх і використовувати для підвищення ефективності спілкування;
- *змішане навчання* – поєднання традиційних (офлайн) і цифрових (онлайн) методів та інструментів навчальної взаємодії.

Структура посібника відображає логіку поступового переходу від теоретичного аналізу зарубіжних методик до практичного інструментарію, який може бути використаний українськими вчителями. У другому розділі розглянуто найбільш відомі зарубіжні методики викладання іноземних мов (TPR, CLT, TBL, Audio-Lingual Method, Natural Approach, Suggestopedia, Lexical Approach). Третій розділ містить практичні інструменти для вчителя, включаючи систему вправ, ігрові методики, цифрові ресурси, сценарії занять та адаптацію методик до змішаного навчання. Завдяки такій структурі посібник поєднує науково-теоретичний аналіз із практичними рекомендаціями для щоденної педагогічної роботи.

Цільовою аудиторією посібника є вчителі початкових класів, викладачі англійської мови, студенти педагогічних закладів вищої освіти, методисти, а також усі, хто зацікавлений у підвищенні ефективності іншомовного навчання у початковій школі.

Отже, даний посібник покликаний стати дієвим помічником для вчителів початкових класів, які прагнуть не лише навчати іноземної мови, а й формувати у своїх учнів справжні комунікативні вміння, використовуючи найкращі світові практики у поєднанні з можливостями сучасних цифрових технологій.

Розділ 1. Зарубіжні методики викладання іноземних мов у початковій школі

1.1. Total Physical Response (TPR): особливості, приклади вправ, адаптація для української школи

Однією з найбільш відомих і результативних зарубіжних методик навчання іноземних мов у початковій школі є метод **Total Physical Response (TPR)**, що перекладається як «повна фізична реакція».

Його автором вважається американський психолог та педагог **Джеймс Ашер** (James J. Asher), професор психології з Університету штату Каліфорнія в Сан-Хосе. У 60-х роках ХХ століття Ашер розробив TPR на основі міждисциплінарних досліджень, які поєднували психологію навчання, лінгвістику та педагогіку. Метод виник як спроба пояснити природні механізми оволодіння мовою [1].

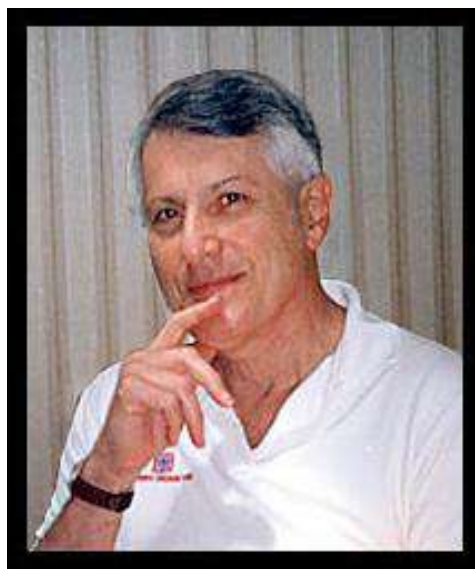

Рисунок 1.1. James J. Asher
Ресурс: <https://surl.lt/tzvygk>

Досліджуючи процеси мовленнєвого розвитку дітей, Джеймс Ашер звернув увагу на те, що діти спочатку протягом тривалого часу слухають мову, розуміють команди дорослих та реагують на них фізично, перш ніж починають відтворювати мовлення самостійно. Наприклад, дитина виконує інструкцію «Bring me the ball» ще до того, як навчиться говорити це речення. Вчений зробив висновок: *розуміння мови передує продуктивному мовленню, а рухова активність є ключовим посередником у засвоєнні нового матеріалу.*

На основі цих спостережень Ашер сформулював основні принципи TPR [1]:

1. **Пріоритет слухання:** учні спочатку мають багато слухати і розуміти мову.
2. **Мовний матеріал подається через команди:** учитель дає інструкції, які діти виконують.
3. **Фізична дія є підтвердженням розуміння:** учень демонструє засвоєння мови через рух.
4. **Зниження стресу:** учня не змушують одразу говорити; мовлення з'являється природно, коли дитина готова.

Таким чином, TPR можна визначити як **метод навчання мови через координацію слухового сприйняття і фізичної дії.**

TPR набув популярності у 1970–1980-х роках, коли в багатьох країнах почали активно впроваджувати комунікативний підхід [22]. Метод виявився особливо ефективним у навчанні дітей молодшого шкільного віку, оскільки відповідав їхнім віковим потребам у руховій активності та ігровій взаємодії. Джеймс Ашер у своїй фундаментальній праці *Learning Another Language Through Actions* (1977) описав численні експерименти, які доводили ефективність TPR у розвитку розуміння усного мовлення та закріпленні лексичних одиниць [1]. Пізніше його підхід розвивали інші дослідники, зокрема **Дебора Гру** (Deborah Gru), яка створювала сценарії уроків на основі рухових ігор, а також **Скотт та Лісбет Джексон**, які адаптували методику до навчання англійської як іноземної в Європі.

TPR особливо яскраво проявляє себе у вигляді практичних завдань, де поєднані мова та рух, наприклад:

1. **Команди від учителя (classic TPR).** Учитель дає інструкції і демонструє: *Stand up, sit down, clap your hands, touch the door, jump three times*. Учні виконують дії без перекладу.

2. **Гра «Simon says».** Вчитель говорить: *Simon says: touch your nose!* – і учні виконують. Якщо команда без «Simon says» – виконувати не можна. Це формує уважність і розуміння.

3. **Малювання за інструкціями.** Учитель каже: *Draw a big red circle. Put a small blue star inside it.* Учні виконують малюнок.

4. **TPR-казки**

Учитель розповідає коротку історію з простими дієсловами (*run, jump, sleep, eat*), а учні показують дії героїв.

5. **TPR-пісні та римівки.** Пісні з рухами (наприклад, *Head, shoulders, knees and toes*) поєднують музику та фізичні дії, що підсилює запам'ятовування.

Рисунок 1.2. YouTube: Head, shoulders, knees and toes

У сучасних умовах TPR органічно інтегрується в освітній процес української початкової школи, особливо в контексті **НУШ (Нової української школи)**, де акцент робиться на діяльнісному та компетентнісному підходах.

Основні напрями адаптації:

- **Поєднання з грою:** інтеграція TPR у сюжетно-рольові ігри («в магазині», «у школі», «на уроці спорту»).
- **Використання в онлайн-навчанні:** учитель демонструє рухи у відео, учні повторюють вдома; можна створювати інтерактивні TPR-завдання у Kahoot або Wordwall.
- **Поєднання з CLIL (Content and Language Integrated Learning):** виконання рухових дій під час уроків математики чи «Я досліджую світ» англійською мовою.

- **Інклюзивна освіта:** для дітей з особливими освітніми потребами TPR може виступати як безпечна форма залучення до навчання (наприклад, для дітей з аутизмом рухові команди знижують рівень стресу).

Також даний метод має наступні переваги та обмеження:

Переваги:

- природність (імітує процес засвоєння рідної мови);
- висока мотивація (діти люблять рухатися);
- стійке запам'ятовування лексики через асоціації з рухами;
- зниження мовленнєвого бар'єру;
- ефективність для початкового етапу навчання.

Обмеження:

- TPR найкраще працює з лексикою дій (дієсловами), але менш ефективний для абстрактних понять;
- методика втрачає ефективність на середньому та старшому етапі навчання;
- вимагає від учителя творчості у постійному доборі нових завдань.

Метод Total Physical Response, розроблений Джеймсом Ашером, довів свою ефективність у навчанні іноземних мов дітей молодшого шкільного віку. Він базується на природному поєднанні слухання та фізичної дії, що відповідає психологічним і віковим особливостям учнів. Завдяки інтеграції з ігровими формами, цифровими ресурсами та принципами змішаного навчання TPR залишається актуальним інструментом для сучасного українського вчителя.

1.2. Communicative Language Teaching (CLT): акцент на реальному спілкуванні, рольові ігри, проєктна діяльність

Комунікативний підхід до навчання іноземних мов (Communicative Language Teaching, CLT) сьогодні є одним із найбільш поширених і впливових у світі [18]. Він виник у 1970-х роках як реакція на недоліки аудіолінгвального методу та традиційної граматико-перекладної системи [22]. Якщо попередні підходи зосереджувалися на формальному засвоєнні граматики та повторюванні мовних структур, то CLT робить головним завданням формування здатності ефективно спілкуватися в реальних ситуаціях. Перші ідеї CLT були пов'язані з роботами британських лінгвістів та методистів **Делла Гаймза (Dell Hymes)** [14], який у 1966 році ввів термін *communicative competence*, та **Майкла Голлідея (Michael Halliday)**, який розробив функціональну лінгвістику. Важливу роль відіграли також **Генрі Віддоусон (Henry Widdowson)** і **Крістофер Кендлін (Christopher Candlin)**, які запропонували практичні принципи комунікативного викладання. Особливого поширення CLT набув після публікацій **Кита Джонсона (Keith Johnson)** та **Джона Манбі (John Munby)** у 1970-х роках. Вони акцентували увагу на необхідності створювати навчальні програми, орієнтовані на потреби учнів у реальному спілкуванні, а не лише на граматичні норми. Сьогодні CLT лежить в основі більшості сучасних підручників англійської мови, зокрема серій *Family and Friends*, *Kid's Box*, *English File*, *Solutions*, які активно використовуються і в українських школах.

Основні принципи CLT [18], [22], [23]:

1. **Пріоритет комунікації над формою** – учні мають навчитися висловлюватися, навіть якщо роблять помилки.
2. **Завдання, наближені до реальних ситуацій** – рольові ігри, обговорення, діалоги, проєктна робота.

3. **Функціональна мова** – вивчення не лише граматики, а й мовних засобів для виконання певних функцій (запросити, попросити, відмовитися, висловити думку).

4. **Інтерактивність** – учитель виступає фасилітатором, організовує спілкування між учнями.

5. **Навчання всіх чотирьох видів мовленнєвої діяльності** – слухання, говоріння, читання, письмо.

Таким чином, CLT орієнтований не на заучування правил, а на розвиток здатності «використовувати мову» у житті.

Приклади вправ у CLT:

1. **Інформаційний розрив (Information gap activities).** Учні мають різну інформацію та повинні поставити запитання/дати відповіді, щоб виконати завдання. Наприклад, один учень має розклад автобусів, інший – карту міста, разом вони планують подорож.

2. **Рольові ігри.** Ситуації «у магазині», «в ресторані», «у лікаря». Учні отримують картки з ролями і спілкуються так, ніби перебувають у реальній ситуації.

3. **Парні та групові дискусії.** Учитель ставить запитання («What is better – summer or winter holidays?»), учні обговорюють у парах/групах, а потім презентують результати.

4. **Проектна робота.** Учні створюють афішу для шкільного свята англійською, записують подкаст чи відеоролик. Це формує навички співпраці й креативність.

5. **Інтерактивні ігри.** Онлайн-інструменти (Kahoot, Quizlet Live, Wordwall) дозволяють учням у формі гри спілкуватися та змагатися.

В умовах **Нової української школи (НУШ)** CLT є одним із ключових підходів, оскільки він відповідає її філософії – навчати дітей діяти, мислити, співпрацювати та комунікувати.

Особливості впровадження:

- **Інтеграція з міжпредметним навчанням:** учні можуть вивчати математику, природознавство, мистецтво через англійську.
- **Фокус на особистісному розвитку:** діти навчаються не лише мови, а й навичок командної роботи, критичного мислення.
- **Використання сюжетів із життя дітей:** «моє сімейне свято», «моє хобі», «наш клас». Це робить комунікацію автентичною.
- **Поєднання з цифровими технологіями:** Zoom-уроки з інтерактивними завданнями, створення відео в Canva, спільні онлайн-проекти.

Приклади адаптації завдань для української школи:

- **Гра «Мандрівка Україною»:** учні отримують карти різних міст і планують подорож англійською, ставлячи одне одному питання.
- **Міні-інтерв'ю:** діти беруть інтерв'ю у вчителя чи однокласників («What is your favourite food?»).
- **Комунікативні пісні та чантинг:** діти виконують діалогі-пісеньки, наприклад «At the Zoo» або «Shopping».
- **Storytelling club:** учні складають історії з малюнками і презентують їх англійською.

Переваги підходу:

- формує справжню комунікативну компетентність;
- висока мотивація через автентичні та реалістичні завдання;
- сприяє розвитку критичного мислення та креативності;
- відповідає вимогам НУШ і світовим освітнім стандартам.

Обмеження:

- потребує високої кваліфікації вчителя (не лише знання мови, а й уміння організувати комунікацію, іноді – знання іншого предмета);
- вимагає часу, тому інколи важко поєднати з традиційною програмою;

- можливі труднощі в класах із великою кількістю учнів.

Для української початкової школи CLT відкриває широкі можливості: від рольових ігор та інформаційних завдань до проектної роботи й інтегрованого навчання [18]. Це не лише ефективний метод формування іншомовної компетентності, а й шлях до розвитку особистості дитини як активного, творчого і відкритого до світу громадянина.

1.3. Task-Based Learning (TBL): навчання через виконання завдань

Методика навчання через виконання завдань, відома як **Task-Based Learning (TBL)** або **Task-Based Language Teaching (TBLT)**, є однією з найсучасніших форм реалізації комунікативного підходу. Вона виникла наприкінці ХХ століття як спроба зробити навчання іноземної мови максимально наближеним до реального використання мови в повсякденному житті. Якщо традиційна система часто пропонувала дітям абстрактні вправи, спрямовані на опрацювання граматичних структур або заучування словникового запасу, то TBL поставила у центр навчального процесу **реальне завдання** [20], виконання якого вимагає від учнів активного використання іноземної мови.

Зародження TBL пов'язують насамперед із працями британського лінгвіста і методиста **Прабу (N. S. Prabhu)** [20], який у 1980-х роках працював у школах на півдні Індії. Саме він уперше запропонував концепцію «комунікативного завдання» як основи уроку іноземної мови. У своєму проєкті «Bangalore Project» він довів, що учні засвоюють мову ефективніше, якщо зосереджуються не на правилах і формах, а на виконанні завдань, що мають для них конкретний сенс. У подальшому ідеї Прабу були розвинені такими науковцями, як **Джейн Вілліс (Jane Willis)** та **Девід Нунан (David Nunan)** [28]. Вілліс у своїй відомій книзі *A Framework for Task-Based Learning* (1996) запропонувала чітку трьохетапну модель

організації уроку на основі завдань: підготовка до завдання, виконання завдання і мовний аналіз. Нунан, своєю чергою, розробив концепцію інтеграції завдань у навчальні програми та підкреслював необхідність адаптації завдань до вікових і культурних особливостей учнів. Сьогодні TBL активно досліджується та впроваджується у країнах Європи, США, Азії, а також знаходить своє місце в українській освітній практиці.

Сутність TBL полягає у тому, що **основною одиницею навчання є завдання (task)**. Завдання розуміється не як звичайна вправа, а як діяльність, у якій учень використовує мову для досягнення конкретного результату. Це може бути планування подорожі, створення меню для уявного ресторану, підготовка постера чи навіть обговорення правил безпеки у школі. Мова тут виступає не метою, а інструментом для досягнення комунікативного результату. Цей підхід відповідає психологічним особливостям молодших школярів, адже діти цього віку мислять конкретними образами, люблять гратися, створювати щось власноруч, працювати над спільною справою. Коли навчання англійської стає частиною цікавої діяльності, дитина відчуває мотивацію і прагне долучитися до процесу.

Традиційна модель уроку за Вілліс складається з трьох основних етапів:

1. **Pre-task (підготовка до завдання)** – учитель вводить тему, активізує наявний словниковий запас, мотивує дітей до роботи. Наприклад, якщо завдання пов'язане з темою «Їжа», учитель може показати картки із зображенням фруктів і овочів, провести коротку розминку у форматі гри.

2. **Task cycle (виконання завдання)** – учні працюють у парах чи групах, виконуючи конкретне завдання. У цьому процесі вони спілкуються англійською, іноді комбінуючи її з рідною мовою, однак поступово розуміють, що саме іноземна мова допомагає їм досягти результату.

Наприклад, створюють афішу «Healthy Breakfast Menu», обговорюючи, що включити у список.

3. **Language focus (мовний аналіз і відпрацювання)** – після завершення завдання вчитель разом з учнями аналізує, які мовні структури знадобилися, виправляє типові помилки, дає додаткові вправи на закріплення. Це дозволяє учням усвідомити, які мовні інструменти допомогли їм під час спілкування.

Одним із найпопулярніших завдань є **створення постера чи книжечки**. Діти працюють у групах, обирають тему (наприклад, «My Dream Pet»), малюють ілюстрації, добирають слова й короткі речення англійською. Результатом стає готовий продукт, який можна показати всьому класу.

Ще один приклад – **проект «Мандрівка світом»**. Учні уявляють, що вони подорожують до іншої країни. Одні збирають інформацію про транспорт, інші – про їжу, ще хтось – про визначні місця. Потім групи презентують результати англійською, створюючи спільну «туристичну брошуру».

Важливим елементом є завдання з **проблемним компонентом**. Наприклад, учням пропонують уявити, що вони організують пікнік, але мають лише обмежений бюджет. Вони повинні домовитися, що купити, щоб усі залишилися задоволені. Такі завдання сприяють не лише мовному розвитку, а й формуванню навичок критичного мислення та співпраці. TBL має низку переваг, які роблять його особливо привабливим для роботи з молодшими школярами. Насамперед це **висока мотивація**, адже діти бачать сенс у своїй діяльності і відчувають задоволення від досягнутого результату. По-друге, TBL сприяє розвитку **автентичної комунікації**, коли дитина починає використовувати мову для реального спілкування, а не лише для відповіді на питання вчителя. По-третє, метод формує **навички співпраці**, адже більшість завдань виконуються у групах. Нарешті, він

дозволяє інтегрувати мову з іншими предметами, створюючи основу для CLIL-підходу.

Попри очевидні переваги, метод має й певні труднощі у впровадженні. Вчителю необхідно витратити більше часу на підготовку уроків, адже кожне завдання потребує чіткої інструкції та матеріалів. Крім того, в умовах великих класів інколи важко організувати ефективну роботу в групах. Ще однією проблемою може бути недостатній рівень володіння англійською самими учнями – іноді вони не мають достатньо мовних ресурсів для виконання завдання. У таких випадках учителю доводиться гнучко адаптувати завдання, дозволяючи учням використовувати мінімальний набір лексики, але з максимальною комунікативною ефективністю.

У контексті **Нової української школи** TBL ідеально відповідає концепції діяльнісного навчання. Поєднання завдань із життям дітей робить уроки більш цікавими й практично значущими. Наприклад, у рамках теми «Моя школа» учні можуть створювати міні-проекти «School Rules Poster» або проводити інтерв'ю одне з одним про улюблені предмети. В умовах змішаного навчання TBL також має великі переваги: завдання можна виконувати онлайн (у Google Docs, Canva, Padlet), а результати презентувати на спільних зустрічах. Українські вчителі, які впроваджують TBL, відзначають, що діти із задоволенням включаються у такі види діяльності, як створення відео, рольові ігри з предметами, малювання та розповідання історій. Методика дозволяє враховувати інклюзивний аспект: діти з різними можливостями можуть виконувати різні ролі у спільному завданні відповідно до своїх сил і здібностей. Task-Based Learning є одним із найперспективніших напрямів у сучасному викладанні іноземних мов. Заснований на ідеях Прабу, Вілліс і Нунана, цей метод перетворює навчання на процес активної діяльності, де головним стає не вивчення мовних правил, а виконання завдань, наближених до реального життя. Для

української початкової школи TBL відкриває можливість поєднувати навчання з грою, проектною діяльністю та цифровими технологіями, формуючи у дітей не лише іншомовну компетентність, а й комунікативні, соціальні та креативні навички.

1.4. Audio-Lingual Method: тренування мовленнєвих структур через повторення та діалоги

Аудіолінгвальний метод (Audio-Lingual Method, ALM) є однією з найяскравіших сторінок у розвитку методики викладання іноземних мов ХХ століття. Його поява була зумовлена як історичними обставинами, так і новими теоретичними досягненнями в лінгвістиці та психології. Попри те, що сьогодні він уже не посідає провідних позицій у світі, його внесок у формування сучасних підходів важко переоцінити. Для багатьох педагогів і дослідників ALM став фундаментом, на якому будувалися подальші комунікативні методики, а для сучасного вчителя цей метод є важливим джерелом практичних прийомів, особливо у сфері тренування слухання й говоріння. Походження аудіолінгвального методу тісно пов'язане з подіями Другої світової війни. У Сполучених Штатах уряд зіткнувся з гострою потребою швидко навчати військових і дипломатів іноземних мов для виконання завдань у різних регіонах світу. Традиційна граматико-перекладна методика не могла задовольнити ці потреби: вона була занадто повільною і зосереджувалася на письмовому перекладі, а не на усному мовленні. Тоді й виникла ідея створити метод, який би формував **усну комунікативну компетентність максимально швидко та ефективно** [22].

Важливу роль у становленні ALM відіграли лінгвістичні ідеї **Леонарда Блумфілда (Leonard Bloomfield)** та інших представників структурної лінгвістики.

Вони розглядали мову як систему структур і моделей, які можна вивчати шляхом багаторазового тренування. З іншого боку, психологічне підґрунтя методу забезпечила **біхевіористська теорія навчання**, особливо праці **Б. Ф. Скіннера (B. F. Skinner)** [17]. Згідно з цією теорією, навчання відбувається через формування

*Рисунок 1.3. Leonard Bloomfield
Ресурс: <https://surl.lu/ojksjk>*

умовних рефлексів, а поведінка (у нашому випадку – мовна поведінка) зміцнюється завдяки повторенню й підкріпленню. Саме ці ідеї зумовили появу методу, в якому повторення, заучування на слух і тренування діалогів стали основою уроку.

Аудіолінгвальний метод виходить із припущення, що мову слід вивчати так само, як дитина опановує рідну: **спочатку слухання, потім говоріння, а вже потім – читання й письмо**. Головний акцент робиться на **усному мовленні і формуванні автоматизованих навичок**. Учні багаторазово повторюють фрази, відпрацьовують граматичні структури у вигляді діалогів, тренують вимову й інтонацію.

Типовий урок ALM складався з прослуховування діалогу, його повторення за диктором або вчителем, розігрування діалогу в парах, а потім варіювання мовного матеріалу шляхом підстановки нових слів. Такі «дрили» (drills) могли здаватися монотонними, але саме вони забезпечували швидке закріплення мовних структур у пам'яті. Ключовим принципом було уникнення рідної мови на уроці: учнів намагалися занурити у середовище цільової мови, щоб вони почали мислити нею, а не перекладати з рідної.

Провідними представниками ALM у США стали **Чарльз Фриз (Charles Fries)** з Мічиганського університету та його колеги. Саме вони створили навчальні програми для військових під час війни, відомі як *Army Specialized Training Program*. Пізніше ці програми лягли в основу численних підручників для цивільних студентів і школярів. Метод швидко поширився у 1950–1960-х роках і набув популярності не лише в США, але й у Європі та Азії. Зокрема, в Японії та Кореї ALM використовувався десятиліттями як основна методика навчання англійської мови [22]. У багатьох країнах, включно з колишнім СРСР, хоча метод і не був офіційно впроваджений, але його техніки (особливо діалоги й дрили) активно запозичувалися. Попри те, що аудіолінгвальний метод часто критикували за «механічність», у роботі з молодшими школярами він має очевидні переваги. Діти цього віку охоче повторюють рими, пісеньки, короткі діалоги. Використання ритму та інтонації робить заняття схожими на гру. Наприклад, учитель вводить діалог:

- *Hello, how are you?*
- *I'm fine, thank you. And you?*
- *I'm fine too.*

Учні слухають його в запису кілька разів, повторюють хором, потім у парах, змінюючи ролі. Пізніше вчитель підставляє інші слова (*tired, happy, hungry*), і діалог стає більш гнучким. Така робота дає змогу закріпити лексичні одиниці й граматичні структури, одночасно тренуючи вимову.

Ще один приклад – **підстановчі вправи**. Учитель каже: *I like apples*. Учні повторюють. Потім учитель змінює слово: *I like bananas / I like juice / I like pizza*. Учні швидко підхоплюють і вчаться варіювати конструкцію без пояснення правил.

У 1970-х роках аудіолінгвальний метод зазнав серйозної критики. Лінгвісти й методисти зауважували, що учні, які вивчали мову лише через повторення та діалоги, часто не могли самостійно побудувати фразу в новій

ситуації. Відомий британський методист **Генрі Віддоусон** наголошував, що мова – це не лише система структур, а й засіб комунікації, тому навчання має орієнтуватися на реальне спілкування. Ця критика сприяла появі комунікативного підходу, який витіснив ALM. Проте слід визнати, що багато технік ALM залишаються актуальними й сьогодні. Наприклад, робота з діалогами, тренування інтонації, використання пісень і римівок, підстановчі вправи – усе це активно застосовується в сучасних підручниках, хоча й у поєднанні з комунікативними завданнями.

Для української початкової школи аудіолінгвальний метод може стати корисним **доповненням** до комунікативних технологій. Молодші школярі потребують багаторазового повторення, щоб засвоїти нові слова й фрази, а ALM якраз пропонує інструменти для цього. Урок можна почати з короткого діалогу, який діти повторюють, а далі перейти до інтерактивної гри чи комунікативного завдання. Такий підхід забезпечує баланс між тренуванням мовних структур і розвитком комунікативної компетентності. Крім того, ALM добре поєднується з використанням мультимедійних ресурсів. Слухання аудіозаписів, пісень, відео зі зразками діалогів відповідає принципам цього методу і робить навчання більш захопливим. У дистанційному та змішаному форматі учитель може використовувати онлайн-платформи (наприклад, YouTube Kids чи British Council LearnEnglish Kids) для створення вправ у стилі ALM.

Аудіолінгвальний метод був важливим етапом у розвитку методики викладання іноземних мов. Заснований на структурній лінгвістиці та біхевіоризмі, він зробив акцент на слуханні, говорінні та формуванні автоматизованих навичок. Хоча згодом метод поступився місцем комунікативному підходу, він залишив по собі багатий арсенал прийомів, які й сьогодні допомагають учителям у навчанні молодших школярів. У поєднанні з інтерактивними технологіями та ігровими формами ALM може

стати ефективним інструментом у формуванні базової іншомовної компетентності українських дітей.

1.5. The Natural Approach (С. Крашен): роль контексту і зрозумілого введення мови

The Natural Approach, або «Природний підхід», був розроблений американським лінгвістом Стівеном Крашеном (Stephen Krashen) у 1980-х роках і став однією з найвпливовіших концепцій у галузі викладання іноземних мов. Основна ідея підходу полягає в тому, що навчання мови відбувається природним шляхом, насамперед через занурення у мовне середовище та розуміння змісту, а не через примусове

*Рисунок 1.4. Stephen Krashen
Ресурс: <https://surl.li/mcxefa>*

засвоєння правил граматики чи інтенсивне запам'ятовування словникового запасу [15]. Стівен Крашен, працюючи над проблемою ефективного навчання іноземних мов, спираючись на психологічні дослідження другого мовного освоєння, запропонував модель, яка базується на **принципі «розуміння зрозумілого вводу» (comprehensible input)**. Цей принцип стверджує, що учень ефективно засвоює мову, коли сприймає повідомлення, яке трохи перевищує його поточний рівень знання мови. Іншими словами, дитина розуміє більшість сказаного, але зустрічає нові слова чи конструкції у контексті, що допомагає їх освоїти. Крашен відзначав також важливість **емоційного фактора** у навчанні мови. Він наголошував на «фільтрі афекту» – рівні тривоги, страху або невпевненості впливають на здатність учня засвоювати матеріал. Тому уроки мають бути спокійними, дружніми і мотивуючими, що особливо важливо для

молодших школярів, які часто відчувають сором і невпевненість у використанні нової мови [16]. Принципи підходу можна викласти таким чином. По-перше, мова сприймається як **засіб комунікації, а не предмет навчання**. По-друге, головне завдання учня – **розуміти і висловлюватися в реальних ситуаціях**, а не вивчати граматику формально. По-третє, велике значення має **контекст і сенс повідомлення**: слова і конструкції вводяться у зрозумілому контексті, що полегшує їх сприйняття. По-четверте, навчання відбувається у **спокійній, безпечній і мотивуючій атмосфері**, де помилки сприймаються як природна частина процесу засвоєння мови.

Крашен виділяє дві основні форми навчання мови: **«learning» (свідоме вивчення граматики та правил)** і **«acquisition» (природне засвоєння мови через спілкування)**. Природний підхід робить акцент саме на **acquisition**, тобто на здобутті мови в процесі взаємодії та розуміння.

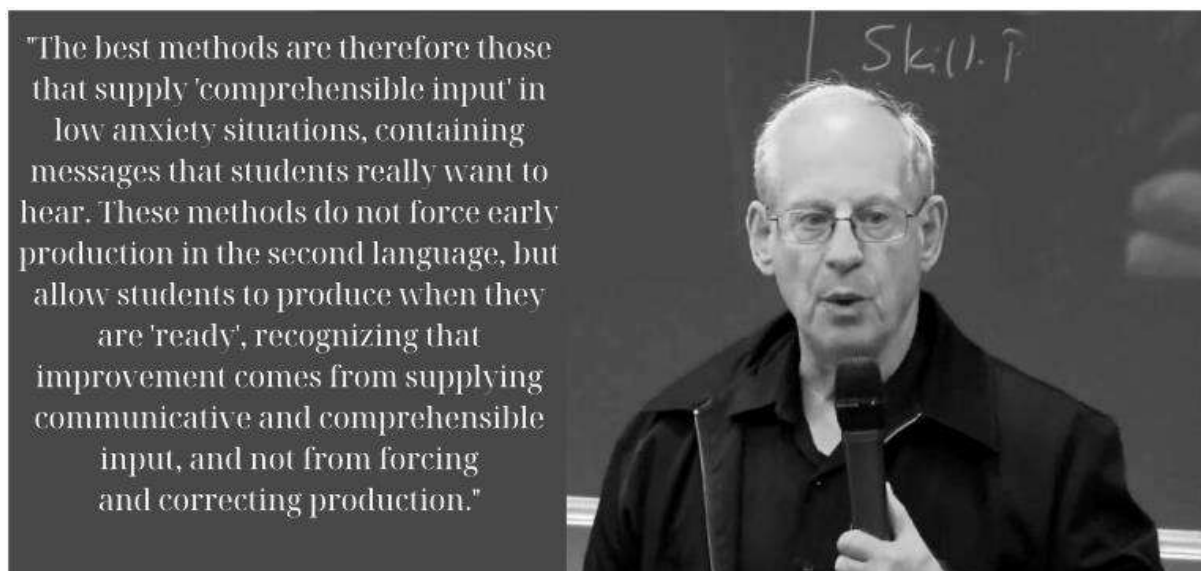

Рисунок 1.5. Stephen Krashen's approach, Ресурс: <https://surl.li/fhjvbr>

Для молодших школярів The Natural Approach відкриває широкі можливості. Уроки будуються на **автентичних комунікативних ситуаціях**, а матеріал вводиться через **ігрову та пізнавальну діяльність**,

що відповідає психологічним особливостям дітей. Наприклад, урок на тему «Мій день» може починатися з короткої історії або мультфільму англійською, яку діти слухають і розуміють через контекст, підтримку вчителя та візуальні матеріали. Учні повторюють прості фрази, беруть участь у рольових іграх, відтворюють сцени з історій, описують картинки, виконують прості проекти. При цьому **граматичні правила не пояснюються формально**, а вводяться поступово через приклади і контекст [15]. Наприклад, щоб засвоїти конструкцію *I am going to...*, діти можуть описувати свої плани на день, малювати комікси чи розігрувати сцени з власного життя.

Одним із ключових інструментів є **різноманітні мультимедійні ресурси**: відео, аудіо, інтерактивні презентації, онлайн-ігри. Вони створюють природний контекст для сприйняття мови, стимулюють дитячу увагу та дозволяють отримувати багаторазовий «зрозумілий ввід» [15] без перевантаження.

Приклади включають такі форми діяльності: слухання та обговорення історій, розповіді за картинками, інтерактивні ігри на класифікацію предметів, створення міні-проектів із власними малюнками та підписами англійською. Наприклад, завдання «My Favourite Animal» дозволяє учням слухати опис тварини, визначати її на картинках, повторювати ключові слова та створювати власний опис. Ще один приклад – «**Find someone who...**». Діти отримують картки з завданнями (*Find someone who likes apples*). Вони спілкуються між собою англійською, ставлять питання, записують відповіді, а потім презентують класу. Завдання мотивує дітей активно використовувати мову та формує комунікативну компетентність через природне спілкування.

The Natural Approach має низку переваг для молодших школярів. По-перше, він мінімізує мовний бар'єр і страх перед помилками, оскільки учні сприймають помилки як природний процес. По-друге, акцент на розумінні

і сенсі повідомлення стимулює **активне мислення та креативність**. По-третє, завдяки контекстуальному введенню матеріалу діти легше запам'ятовують слова і конструкції, оскільки вони пов'язані з конкретними образами та ситуаціями. Важливо, що підхід дозволяє інтегрувати навчання мови з іншими предметами: діти вчать описувати явища природи, свою сім'ю, школу чи свята англійською, що робить навчання більш **практично значущим**.

В умовах **НУШ** підхід Крашена чудово поєднується із сучасними вимогами: навчання повинно бути діяльним, мотивуючим і різноманітним. Вчитель використовує мультимедіа, інтерактивні матеріали, ігрові завдання та проекти, щоб створити **умови для природного засвоєння мови**. Наприклад, урок на тему «Weather» може починатися з короткого мультфільму, після чого діти створюють власні плакати погоди та розповідають про них одне одному англійською. Така діяльність дозволяє поєднати **слухання, говоріння, читання та письмо** у природному контексті, що відповідає принципам The Natural Approach. У дистанційному або змішаному форматі можна використовувати платформи на кшталт Canva, Padlet або LearningApps, де діти виконують завдання, спостерігають приклади, повторюють і взаємодіють одне з одним. Головне – створити **зрозумілий ввід** і забезпечити **позитивну емоційну атмосферу**, що є ключовим принципом підходу Крашена. The Natural Approach Стівена Крашена зробив революцію в методиці викладання іноземних мов, акцентуючи увагу на природному засвоєнні мови через зрозумілий контекст і спілкування. Для української початкової школи цей підхід відкриває великі можливості: поєднання ігрової діяльності, проектів, мультимедійних матеріалів та інтерактивних завдань дозволяє ефективно формувати комунікативну компетентність учнів. Підхід допомагає учням відчувати себе впевнено в процесі використання мови, розвиває мотивацію та інтерес, роблячи навчання живим і практично значущим.

1.6. Інші методики (Suggestopedia, Lexical Approach) – короткий огляд і можливості використання

Окрім основних методик, таких як TPR, CLT, TBL, Audio-Lingual Method і The Natural Approach, у практиці викладання іноземних мов існує низка альтернативних методів, які пропонують унікальні підходи до формування комунікативної компетентності. Серед них особливу увагу привертають Suggestopedia та Lexical Approach. Хоча вони не завжди застосовуються як самостійні системи навчання, їхні принципи ефективно інтегруються у сучасні уроки та змішане навчання [22].

Suggestopedia

Suggestopedia була розроблена болгарським психотерапевтом та педагогом **Георгієм Лозановим (Georgi Lozanov)** у 1970-х роках. Основна ідея цього підходу полягає в тому, що **стан розслабленості та позитивного емоційного налаштування учнів сприяє ефективному засвоєнню мови** [22].

Лозанов вважав, що страх, напруга і тривога значно знижують здатність до сприйняття нового матеріалу, а створення безпечного та натхненного середовища дозволяє розкрити внутрішній потенціал учня.

Suggestopedia передбачає використання музики, ритмічних повторів, барвистих карток, театральних елементів та гри в комунікативних ситуаціях. Уроки за методом Лозанова побудовані на **асоціативному запам'ятовуванні**, де слова та фрази вводяться через тексти, пісні, візуальні образи та рольові ігри. Наприклад, у класі з темою

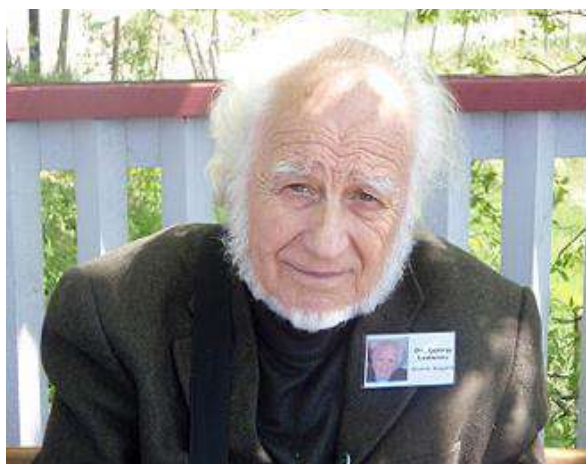

Рисунок 1.6. Georgi Lozanov
Ресурс: <https://surl.li/qictfe>

«Fruit Market» учні слухають опис базару під спокійну класичну музику, повторюють назви фруктів у певному ритмі, а потім розігрують сцену купівлі-продажу фруктів. Така діяльність поєднує емоційний вплив, інтерактивність і багаторазове повторення, що сприяє глибокому засвоєнню лексики [22].

Переваги Suggestopedia для початкової школи очевидні: діти швидше запам'ятовують слова, відчують задоволення від процесу, а навчання стає **грубо-структурованим, але емоційно насиченим**. Сьогодні елементи цього методу широко застосовуються у інтерактивних онлайн-курсах та мультимедійних уроках, де музика, відео та анімація створюють сприятливий «розслаблений» контекст для засвоєння мови.

Lexical Approach

Lexical Approach, або **лексичний підхід**, був запропонований британським лінгвістом **Майклом Льюїсом (Michael Lewis)** у 1993 році. Основна ідея полягає в тому, що **лексика, а не граматики, є центральною одиницею мови**. За Льюїсом, для ефективного спілкування важливо освоювати «лексичні блоки» – стійкі словосполучення, фразові одиниці та колокації, які діти потім можуть комбінувати у власних висловлюваннях. Підхід заперечує традиційне навчання граматиці як першопричині мовної компетентності. Натомість учні знайомляться з **готовими мовними моделями** [22], які відразу можна використовувати у спілкуванні. Наприклад, замість вивчення правил побудови запитань, діти засвоюють фрази: *Can I have...?*, *I would like...*, *How much is...?* і застосовують їх у рольових іграх, покупках або інтерв'ю одне з одним.

Lexical Approach особливо ефективний у початковій школі, де діти краще запам'ятовують стійкі комбінації, ніж абстрактні граматичні правила. Вчителі можуть використовувати картки, постери, інтерактивні вправи та цифрові платформи, щоб учні багаторазово зустрічали та повторювали ці «лексичні блоки». Наприклад, створення «Menu for the

Café» або «My Favourite Activities» допомагає дітям практикувати готові фрази в реальному контексті.

Обидва підходи – Suggestopedia та Lexical Approach – можна інтегрувати з основними методиками, описаними раніше: TPR, CLT, TBL, Audio-Lingual Method і The Natural Approach. Наприклад, у завданнях TBL можна включати лексичні блоки з Lexical Approach, що допомагає дітям будувати власні висловлювання. Suggestopedia додає емоційну насиченість і стимулює позитивне ставлення до навчання, що особливо корисно на етапі аудіювання та рольових ігор. Використання цих підходів у змішаному навчанні також відкриває великі можливості. Музичні та візуальні елементи Suggestopedia можна реалізувати через відео та онлайн-ігри, а лексичні блоки з Lexical Approach – через цифрові флеш-картки, інтерактивні вправи та онлайн-спільноти для дітей.

Для українських молодших школярів ці методики можуть стати цінним доповненням до традиційних і зарубіжних підходів. Елементи **Suggestopedia** сприяють зниженню мовного бар'єру, формують позитивну мотивацію та емоційний комфорт. **Lexical Approach** забезпечує швидке засвоєння стійких мовних одиниць, що дозволяє учням ефективно застосовувати мову у спілкуванні та інтегрувати її в різні види діяльності. У змішаному навчанні вчителі можуть поєднувати традиційні друковані матеріали, інтерактивні завдання, онлайн-платформи та ігрові активності, формуючи у дітей **систему комунікативних умінь та навичок**, які відповідають сучасним освітнім стандартам.

Хоча Suggestopedia та Lexical Approach не є домінуючими методами сучасного навчання іноземних мов, вони пропонують унікальні інструменти для розвитку комунікативної компетентності молодших школярів. Suggestopedia акцентує увагу на емоційній мотивації та сприйнятті мови у «розслабленому» стані, а Lexical Approach допомагає освоювати готові лексичні блоки для реального спілкування. У поєднанні з

іншими методиками ці підходи дозволяють створити **багатопрофільне, інтерактивне і мотивуюче навчання**, яке відповідає принципам сучасної початкової школи та Нової української школи.

Розділ 2. Інтеграція методик у вітчизняну початкову школу

2.1. Модель поєднання традиційних і зарубіжних методів

Інтеграція традиційних та зарубіжних методик викладання іноземних мов у початковій школі є одним із ключових завдань сучасного педагогічного процесу [40], [43]. Упродовж останніх десятиліть розвиток методології навчання мови значно змінився: якщо раніше основну роль відігравала граматико-перекладна методика та зубріння словникового запасу, сьогодні пріоритет віддається комунікативним підходам, ігровим та проектним технологіям, інтерактивним вправам і мультимедіа [18], [22]. Однак повністю відмовлятися від традиційних елементів не варто, оскільки вони створюють міцну основу для подальшого засвоєння мови [36]. Саме поєднання двох підходів дозволяє формувати гармонійну, збалансовану модель навчання, яка відповідає психологічним та віковим особливостям молодших школярів [35], [43]. Поєднання традиційних і зарубіжних методик базується на фундаментальних теоретичних концепціях. З одного боку, традиційна методика навчання іноземних мов, яка формувалася у XIX–XX століттях у Європі, акцентувала увагу на **граматиці, перекладі та письмовому засвоєнні мови** [36]. Представники цієї школи, такі як **Карл Прінгер (Carl Pringer)** у Німеччині та **Анрі Дюбуа (Henri Dubois)** у Франції, вважали, що чітке засвоєння граматичних структур є необхідною умовою для подальшого мовного розвитку. З іншого боку, зарубіжні методики другої половини XX століття – TPR, CLT, TBL, Audio-Lingual Method, The Natural Approach – орієнтувалися на **живе спілкування**,

інтерактивність та емоційне залучення [1], [14], [20], [22]. Ці підходи базувалися на відкриттях у психолінгвістиці, когнітивній психології та теорії комунікативного навчання [15], [22]. Наприклад, Стівен Крашен у *The Natural Approach* наголошував на принципі «зрозумілого вводу», а Чарльз Фриз і колеги у *Audio-Lingual Method* – на автоматизації мовних структур через багаторазове повторення. Поєднання двох підходів виникло як необхідність забезпечити **як міцну граматичну базу, так і розвиток комунікативної компетентності**. Вчені, такі як **Джек С. Річардс (Jack S. Richards)** та **Трейсі Тернер (Tracy Turner)**, розробляли моделі інтеграції, де граматичні вправи плавно поєднувалися з рольовими іграми, проектами та завданнями на розвиток усного мовлення. Інтеграційна модель навчання іноземної мови для молодших школярів ґрунтується на таких ключових принципах [35], [34]:

1. **Послідовність і баланс:** урок поєднує традиційні елементи (повторення словникового запасу, граматичні вправи) з сучасними інтерактивними завданнями. Наприклад, нову граматичну конструкцію можна ввести через коротку презентацію або приклад, а потім закріпити через рольову гру або проектне завдання.

2. **Контекстуальність і реальне спілкування:** учні відразу застосовують матеріал у реальних або наближених до життя ситуаціях. Навчальні ситуації створюються з урахуванням вікових інтересів дітей, тематики уроку та культурного контексту.

3. **Індивідуалізація та диференціація:** модель дозволяє адаптувати матеріал під рівень знань та інтереси кожного учня. Це особливо важливо у початковій школі, де діти розвиваються нерівномірно, а частина учнів може потребувати більшої підтримки або, навпаки, більш складних завдань.

4. **Ігрові та проектні елементи:** інтеграція методик забезпечує можливість включати у уроки різноманітні ігри, квести, міні-проекти, що

сприяють розвитку мовленнєвих навичок у природному, мотиваційному контексті.

5. **Емоційний комфорт:** поєднання методик дозволяє створити дружню атмосферу на уроці, де помилки сприймаються як частина навчання, що відповідає принципу Крашена щодо «фільтру афекту».

Типовий урок за такою моделлю складається з кількох логічних блоків:

1. **Введення та мотивація:** учитель знайомить дітей з темою через малюнки, пісні, відео або короткі історії. Це створює «зрозумілий ввід» і зацікавлює учнів.

2. **Презентація нового матеріалу:** граматичні конструкції та нова лексика вводяться короткими, зрозумілими прикладами, іноді через демонстраційні вправи TPR чи моделювання діалогів [1].

3. **Закріплення через комунікативні вправи:** учні застосовують новий матеріал у парах або групах, граючи рольові ігри, виконуючи проекти чи інтерактивні завдання. Тут поєднуються принципи CLT і TBL [18], [20].

4. **Інтерактивне повторення та закріплення:** через флеш-картки, аудіо-вправи, пісні або онлайн-платформи учні ще раз повторюють нові конструкції, що відповідає принципам Audio-Lingual Method [17].

5. **Рефлексія та оцінювання:** на завершення уроку учні обговорюють, що вони навчилися, або виконують міні-завдання на закріплення, що одночасно дозволяє вчителю оцінити комунікативні навички [22].

Приклади поєднання методик на практиці

Урок на тему «Мій день» може поєднувати кілька методик:

- **TPR:** учитель демонструє дії (встаю, йду, читаю), учні повторюють.

- **CLT:** учні обговорюють свій день у парах, ставлять запитання одне одному.

- **TBL:** створюють плакати «My Daily Routine» та презентують їх класу.
- **Audio-Lingual Method:** повторюють короткі діалоги та стійкі конструкції.
- **The Natural Approach:** вводиться нова лексика у зрозумілому контексті, наприклад через картинку або відео.
- **Lexical Approach:** формуються лексичні блоки (*I wake up at..., I go to school at...*) для використання у спілкуванні.

Такий урок дозволяє поєднати автоматизацію мовних структур, розвиток комунікативних навичок та емоційну мотивацію учнів [18], [23].

Переваги інтеграції для української початкової школи:

1. **Гнучкість та адаптивність:** вчитель може обирати оптимальні методи для конкретного класу та вікової групи.
2. **Комплексний розвиток мовленнєвих навичок:** слухання, говоріння, читання та письмо розвиваються одночасно.
3. **Мотиваційна складова:** інтерактивні завдання, рольові ігри та проекти стимулюють інтерес учнів.
4. **Підготовка до змішаного навчання:** цифрові ресурси та інтерактивні платформи легко інтегруються у модель, що відповідає сучасним вимогам НУШ.
5. **Позитивний емоційний клімат:** поєднання ігрових і традиційних елементів знижує тривожність учнів та підвищує ефективність навчання.

Модель поєднання традиційних і зарубіжних методик є оптимальним шляхом для формування комунікативної компетентності молодших школярів в українській початковій школі. Вона дозволяє поєднати переваги класичного засвоєння граматики та лексики з інтерактивними, ігровими та комунікативними технологіями. Такий підхід не лише забезпечує

ефективне засвоєння мови, а й формує у дітей мотивацію, впевненість та інтерес до спілкування іноземною мовою.

2.2. Використання методик у змішаному та дистанційному навчанні

Стрімкий розвиток цифрових технологій та трансформація освітнього простору зумовили переосмислення традиційних форм навчання іноземних мов у початковій школі [11], [26]. Особливої актуальності набула проблема ефективного використання зарубіжних методик у форматі змішаного (blended learning) та дистанційного навчання, що стало не лише вимогою часу, а й необхідністю у контексті сучасних викликів. Для молодших школярів такі формати навчання потребують особливо ретельного методичного супроводу, оскільки поєднання онлайн- та офлайн-компонентів має враховувати вікові, психологічні та пізнавальні особливості дітей. Змішане навчання у початковій школі передбачає органічне поєднання очних занять з використанням цифрових інструментів, онлайн-платформ та інтерактивних ресурсів. У цьому контексті зарубіжні методики викладання іноземних мов демонструють високу адаптивність і ефективність. Їх ключова перевага полягає в орієнтації на діяльність, комунікацію та практичне використання мови, що легко трансформується у цифровий формат [11].

Методики TPR і Natural Approach у змішаному навчанні.

Метод Total Physical Response (TPR), розроблений Джеймсом Ашером, є надзвичайно придатним для використання у змішаному та дистанційному форматах, особливо на початковому етапі навчання. Його основний принцип – поєднання мовлення з фізичною дією – дозволяє зберігати активність і концентрацію молодших школярів навіть під час онлайн-занять [1]. У дистанційному форматі вчитель може демонструвати

дії через відеозв'язок, а учні повторювати їх у власному темпі. Наприклад, під час вивчення теми «Actions» або «Daily routine» учні виконують команди типу *Stand up, Open your book, Jump, Show me your hands*. Важливо, що навіть у форматі відеоуроку діти залишаються активними учасниками процесу, а не пасивними слухачами.

The Natural Approach Стівена Крашена та Трейсі Террелла також легко адаптується до змішаного навчання, оскільки базується на принципі «зрозумілого мовного введення». Онлайн-середовище надає широкі можливості для використання візуального контексту: відео, анімації, інтерактивні презентації, цифрові історії [15], [16]. Учні сприймають мовний матеріал у природному середовищі без перевантаження граматичними поясненнями, що є особливо важливим для дітей молодшого шкільного віку.

Communicative Language Teaching i Task-Based Learning в онлайн-форматі.

Метод **Communicative Language Teaching (CLT)**, який акцентує увагу на реальному спілкуванні, набуває нових форм реалізації у змішаному та дистанційному навчанні. Онлайн-платформи дозволяють організовувати роботу в парах і групах, проводити рольові ігри, міні-дискусії та спільні проєкти [18], [23]. Навіть прості завдання, такі як знайомство, опис улюблених іграшок або обговорення щоденних справ, можуть бути ефективно реалізовані через відеозв'язок або асинхронні завдання. В той час як метод **Task-Based Learning (TBL)** у цифровому середовищі демонструє особливо високу результативність. Учні виконують конкретні завдання з чіткою метою, використовуючи мову як інструмент для досягнення результату [20]. У дистанційному форматі такими завданнями можуть бути створення коротких відео-презентацій, цифрових плакатів, інтерактивних історій або виконання вебквестів. Завдання мають практичну

спрямованість і сприяють розвитку автономності учнів, що є важливою складовою сучасної освіти [28].

Audio-Lingual Method і цифрові інструменти.

Audio-Lingual Method, який традиційно асоціюється з повторенням, імітацією та автоматизацією мовних структур, отримав нове життя завдяки цифровим технологіям. Аудіо- та відеоматеріали, інтерактивні вправи, мобільні додатки дозволяють організувати багаторазове тренування мовленнєвих моделей у привабливій формі [17]. У дистанційному навчанні учні можуть слухати діалоги, повторювати фрази, записувати власні відповіді та отримувати зворотний зв'язок від учителя. Такий формат сприяє розвитку правильної вимови, інтонації та впевненості у використанні мови [22], [26].

Ефективне використання зарубіжних методик у змішаному навчанні неможливе без сучасних цифрових інструментів. Онлайн-платформи, інтерактивні дошки, освітні додатки та сервіси для створення вправ дозволяють адаптувати методики до потреб сучасних учнів.

Цифрові ресурси сприяють:

- індивідуалізації навчання;
- підвищенню мотивації учнів;
- забезпеченню зворотного зв'язку;
- розвитку навичок самостійної роботи.

Водночас важливо пам'ятати, що технології не замінюють учителя, а виступають інструментом реалізації педагогічної мети. Саме методична компетентність вчителя визначає ефективність використання зарубіжних підходів у цифровому середовищі. А навчання молодших школярів у змішаному та дистанційному форматі потребує особливої уваги до структури уроку, тривалості активностей та емоційного стану дітей. Короткі, динамічні завдання, часта зміна видів діяльності, використання ігрових елементів і візуальної підтримки є обов'язковими умовами

ефективного навчання. Зарубіжні методики, орієнтовані на діяльність і комунікацію, дозволяють уникнути перевантаження та зберігати інтерес учнів протягом усього заняття. Вони сприяють формуванню позитивного ставлення до вивчення іноземної мови та розвитку впевненості у власних мовних можливостях [41].

Отже, використання зарубіжних методик викладання іноземних мов у змішаному та дистанційному навчанні відкриває широкі можливості для формування іншомовної комунікативної компетентності молодших школярів. TPR, CLT, TBL, Audio-Lingual Method та The Natural Approach демонструють високу адаптивність до цифрового середовища та відповідають сучасним освітнім потребам. Поєднання педагогічних інновацій, цифрових інструментів та професійної майстерності вчителя дозволяє створити ефективне, мотивуюче та комфортне навчальне середовище, яке відповідає принципам Нової української школи та викликам сучасної освіти.

2.3. Приклади адаптованих уроків для різних тем і вікових груп

Ефективність інтеграції зарубіжних методик викладання іноземних мов у початковій школі значною мірою залежить від їхньої практичної реалізації на уроці [12], [40]. Саме адаптовані уроки, побудовані з урахуванням вікових особливостей молодших школярів, рівня мовної підготовки та формату навчання, дозволяють перетворити теоретичні положення методик на дієвий педагогічний інструмент. У цьому підрозділі розглядаються приклади уроків, які демонструють можливості поєднання TPR, CLT, TBL, Audio-Lingual Method та The Natural Approach у традиційному, змішаному та дистанційному форматах. Навчання іноземної мови в 1–2 класах має ґрунтуватися на ігровій діяльності, наочності та емоційній залученості учнів. На цьому етапі домінують **TPR** та **The Natural**

Approach, оскільки діти сприймають мову переважно на слух і через дію, а не через абстрактні пояснення [1], [15]. Наприклад, урок на тему «**My Body**» може бути побудований на принципах Total Physical Response. Учитель вводить лексику через демонстрацію та рух: показує частини тіла, супроводжуючи це командами *Touch your head, Show me your hands, Jump, Clap your hands*. Учні повторюють дії, не відчуваючи мовного бар'єру, оскільки від них не вимагається негайне усне продукування. Після етапу активного слухання та рухової діяльності вводяться елементи **Audio-Lingual Method**: короткі ритмічні повтори слів і фраз, пісеньки або римівки. Завершальним етапом може бути міні-гра, де діти у парах або групах виконують прості інструкції, що сприяє первинному розвитку комунікативних навичок [17].

У 3–4 класах поступово зростає роль усного мовлення, взаємодії між учнями та елементарної самостійності. Саме на цьому етапі ефективно поєднувати **Communicative Language Teaching** та **Task-Based Learning** з уже знайомими дітям елементами TPR і Natural Approach [18], [20]. Прикладом може слугувати урок на тему «**My Family**». На початковому етапі вчитель вводить лексику через візуальний контекст: фотографії, малюнки, короткі історії про сім'ю. Учні слухають і розуміють зміст без детального аналізу граматики, що відповідає принципам Natural Approach.

Далі використовується **CLT**: учні працюють у парах, ставлять одне одному прості запитання (*Who is this?, Have you got a brother?*), розповідають про свою родину, використовуючи готові мовні моделі. Комунікація має реальний характер, адже діти говорять про себе та своє оточення.

На завершальному етапі реалізується **Task-Based Learning**: учні створюють міні-проект «My Family Tree» – паперовий або цифровий. Завдання має чітку мету, а мова використовується як засіб її досягнення.

Презентація результатів перед класом сприяє розвитку мовленнєвої впевненості та навичок публічного виступу [28].

Змішане навчання дозволяє розширити можливості адаптації уроків і поєднувати очну роботу з онлайн-активностями. Наприклад, урок на тему «**My Favourite Food**» може мати офлайн- та онлайн-частину. Під час очного заняття учні знайомляться з новою лексикою через TPR та наочність, повторюють слова і фрази, розігрують короткі діалоги. Онлайн-частина уроку передбачає виконання інтерактивних завдань: створення меню, проходження мовних ігор або запис короткого відео, де учень розповідає про улюблену страву. Такий підхід дозволяє закріпити матеріал у зручному для дитини темпі та сприяє розвитку навичок самостійної роботи, що є важливим елементом сучасної освіти.

У дистанційному навчанні особливого значення набуває чітка структура уроку та активна взаємодія з учнями. Наприклад, урок на тему «**My Day**» може бути організований із використанням TBL та CLT. Учитель пропонує учням завдання створити коротку розповідь про свій день, використовуючи опорні фрази та зображення. У процесі виконання завдання діти слухають приклади, повторюють ключові конструкції (Audio-Lingual Method), а потім презентують результати під час відеоконференції. Навіть у дистанційному форматі учні залишаються активними учасниками навчання, а мова використовується у реальному комунікативному контексті.

Адаптовані уроки також передбачають диференціацію завдань залежно від рівня підготовки учнів. Одні діти можуть виконувати базові комунікативні завдання, інші – більш складні проекти або розширені усні висловлювання. Зарубіжні методики надають вчителю гнучкі інструменти для роботи з різнорівневими групами, що є особливо актуальним у сучасній початковій школі [18].

Практика показує, що адаптовані уроки, побудовані на поєднанні зарубіжних методик, сприяють:

- формуванню стійкої мотивації до вивчення іноземної мови;
- розвитку комунікативних умінь у природному контексті;
- зниженню мовного бар'єру;
- підвищенню активності та самостійності учнів.

Такі уроки відповідають принципам Нової української школи, де учень виступає активним учасником освітнього процесу, а вчитель – фасилітатором і наставником. Адаптовані уроки для різних тем і вікових груп є ключовим елементом ефективної інтеграції зарубіжних методик у вітчизняну початкову школу. Вони дозволяють врахувати індивідуальні особливості учнів, формат навчання та освітні цілі, забезпечуючи цілісний розвиток іншомовної комунікативної компетентності [28]. Поєднання TPR, CLT, TBL, Audio-Lingual Method та The Natural Approach створює гнучку, сучасну та результативну модель навчання іноземної мови, орієнтовану на потреби сучасних молодших школярів.

Розділ 3. Практичні інструменти та методичні рекомендації для вчителя

3.1. Система вправ для розвитку слухання, говоріння, читання та письма

Формування іншомовної комунікативної компетентності молодших школярів передбачає цілісний і взаємопов'язаний розвиток чотирьох основних мовленнєвих видів діяльності: слухання (аудіювання), говоріння, читання та письма [18], [22]. У сучасній методиці викладання іноземних мов ці види діяльності не розглядаються ізольовано, а формуються в тісному взаємозв'язку, що відповідає природним механізмам засвоєння мови [15]. Зарубіжні методики, описані в попередніх розділах, пропонують ефективні інструменти для побудови такої системи вправ, адаптованої до вікових особливостей молодших школярів та умов змішаного навчання [11], [21]. Система вправ у початковій школі має бути логічно вибудованою, поступовою та орієнтованою на практичне використання мови. Важливо, щоб кожен вид мовленнєвої діяльності не лише розвивався самостійно, а й підтримував інші, створюючи єдине комунікативне середовище.

Аудіювання є базовим видом мовленнєвої діяльності на початковому етапі вивчення іноземної мови [15]. Саме через слухання дитина вперше стикається з новими мовними одиницями, інтонацією, ритмом та вимовою. У зарубіжних методиках, зокрема **TPR** та **The Natural Approach**, аудіювання розглядається як первинний етап мовленнєвого розвитку, що передує активному говорінню [1], [16]. Практика показує, що ефективні вправи на аудіювання для молодших школярів мають бути короткими, наочними та емоційно забарвленими. Наприклад, у методиці **Total Physical Response** слухання поєднується з дією: учні не просто чують мовлення вчителя, а й реагують на нього рухом. Такі вправи дозволяють зняти напруження, зменшити страх помилки та сформувати позитивне ставлення

до іноземної мови [1]. У змішаному навчанні доцільно поєднувати живе мовлення вчителя з аудіозаписами, відео та інтерактивними матеріалами. Важливо, щоб аудіотексти були **зрозумілими за змістом**, навіть якщо учні не знають усіх слів. Вчителю рекомендується використовувати візуальну підтримку – картинки, жести, предмети – і не вимагати від учнів миттєвого відтворення почутого [11]. Практична порада для вчителя: на початковому етапі оцінювати аудіювання не через тестування, а через **реакцію учнів** – виконання дії, вибір правильної картинки, невербальну відповідь. Це відповідає принципам Natural Approach і сприяє формуванню впевненості в учнів.

Говоріння є ключовим компонентом комунікативної компетентності, однак у молодших школярів воно формується поступово і потребує особливо делікатного підходу [18], [23]. Зарубіжні методики підкреслюють важливість створення безпечного мовного середовища, де дитина не боїться помилятися. У **Communicative Language Teaching** говоріння розглядається як основна мета навчання, а мова – як засіб спілкування. Вправи на говоріння повинні бути максимально наближеними до реальних ситуацій і мати особистісну значущість для дитини. Наприклад, прості діалоги знайомства, розповіді про себе, сім'ю або улюблені іграшки сприяють активному залученню учнів до мовленнєвої діяльності. Ефективною практикою є використання **мовних шаблонів і опорних фраз**, що відповідає принципам Lexical Approach. Учні не заучують правила, а використовують готові мовні моделі, які поступово автоматизуються. Це особливо важливо у початковій школі, де абстрактне граматичне мислення ще не сформоване. Практична порада: під час організації вправ на говоріння вчителю варто мінімізувати фронтальне опитування та надавати перевагу **парній і груповій роботі**. Навіть у дистанційному форматі це можна реалізувати через онлайн-кімнати або міні-проекти. Оцінювання говоріння має бути формувальним, із фокусом на

зміст і бажання висловитися, а не на безпомилковість [22].

Читання в початковій школі виконує подвійну функцію: з одного боку, воно сприяє засвоєнню лексики та мовних структур, з іншого – формує загальну читацьку культуру та інтерес до мови. Зарубіжні методики рекомендують починати з **глобального читання**, коли учні сприймають текст як цілісне повідомлення, а не як набір окремих слів. У The Natural Approach та CLT читання вводиться через знайомі теми, короткі тексти, комікси, підписані малюнки, цифрові історії. Учні читають не для аналізу, а для розуміння загального змісту. Це знижує когнітивне навантаження і підтримує мотивацію [15], [40]. У практиці змішаного навчання ефективними є інтерактивні тексти з елементами гри, де учень може взаємодіяти з матеріалом. Важливо, щоб читання супроводжувалося обговоренням, запитаннями або простими завданнями на вибір, що поєднує читання з говорінням та аудіюванням. Практична порада для вчителя: не варто вимагати від молодших школярів перекладу кожного слова. Доцільніше навчати дітей **здогадуватися про значення з контексту**, використовуючи ілюстрації, заголовки та знайомі мовні конструкції.

Письмо в початковій школі є найбільш складним видом мовленнєвої діяльності, оскільки вимагає одночасного контролю мовних знань, моторних навичок і орфографії [27]. Зарубіжні методики рекомендують вводити письмо поступово, починаючи з **копіювання, заповнення пропусків та коротких письмових моделей**. У рамках Audio-Lingual Method письмо використовується як спосіб закріплення мовних структур, а в TBL – як інструмент для виконання завдання [17]. Наприклад, учні можуть заповнювати анкету, писати короткі підписи до малюнків або створювати прості листівки. У змішаному навчанні письмо може реалізовуватися як у традиційних зошитах, так і в цифровому форматі. Це дозволяє урізноманітнити завдання та зробити їх більш привабливими для учнів. Важливо не перевантажувати учнів письмовими завданнями та

зосереджуватися на **змісті повідомлення**, а не на орфографічній досконалості. Помилки мають розглядатися як природний етап навчання [20].

Найбільш ефективною є система вправ, у якій слухання, говоріння, читання та письмо тісно пов'язані між собою. Наприклад, учні слухають коротку історію, обговорюють її, читають адаптований текст і наприкінці виконують письмове завдання. Такий підхід відповідає сучасним зарубіжним методикам і забезпечує цілісний розвиток комунікативної компетентності.

Інтеграція видів діяльності також дозволяє врахувати індивідуальні особливості учнів: одні діти краще сприймають інформацію на слух, інші – через читання або письмо [18], [22]. Різноманіття вправ сприяє залученню всіх учнів до навчального процесу. Система вправ для розвитку слухання, говоріння, читання та письма є основою формування іншомовної комунікативної компетентності молодших школярів. Зарубіжні методики надають вчителю ефективні інструменти для побудови такої системи, орієнтованої на діяльність, комунікацію та позитивний емоційний досвід.

Поєднання різних видів мовленнєвої діяльності, адаптація вправ до вікових особливостей учнів та використання сучасних форматів навчання дозволяють створити результативне та мотивуюче освітнє середовище, яке відповідає вимогам сучасної початкової школи.

3.2. Ігрові методики та інтерактивні завдання

Ігрова діяльність є природною формою пізнання світу для дитини молодшого шкільного віку, тому її активне використання у викладанні іноземної мови є методично обґрунтованим і педагогічно доцільним. Сучасні зарубіжні методики одноставно підкреслюють, що гра не є лише розважальним елементом уроку, а виступає ефективним інструментом формування комунікативних навичок, розвитку мотивації та зниження мовленнєвого бар'єра [24], [35].

У початковій школі ігрові методики сприяють створенню емоційно комфортного освітнього середовища, у якому учні охоче залучаються до мовленнєвої діяльності. Через гру діти не лише засвоюють мовний матеріал, а й навчаються співпраці, взаємодії, самовираженню та прийняттю іншої точки зору. Ідея використання гри як навчального інструменту має глибоке теоретичне підґрунтя. Ще Л. Виготський наголошував на провідній ролі гри в розвитку дитини, підкреслюючи, що саме в ігровій діяльності формуються вищі психічні функції. У контексті викладання іноземної мови ця теза набуває особливого значення, адже мовлення тісно пов'язане з емоціями, мотивацією та соціальною взаємодією.

У зарубіжній методиці, зокрема в межах **Communicative Language Teaching** та **Task-Based Learning**, гра розглядається як форма організації навчальної діяльності, що моделює реальні комунікативні ситуації [18], [20]. В ігровому форматі учні використовують мову не заради виконання справи, а для досягнення певної мети – виграти, домовитися, пояснити або відгадати.

Важливою перевагою ігрових методик є те, що вони знижують страх помилки. У грі помилка сприймається не як невдача, а як частина процесу, що особливо важливо для молодших школярів, які лише формують впевненість у власних мовних можливостях. Ігрові методики у

початковій школі є різноманітними за формою та змістом. Їх вибір залежить від навчальної мети, віку учнів, теми уроку та формату навчання. У зарубіжній практиці ігри умовно поділяють на лексичні, граматичні, рольові, рухливі та творчі, однак на практиці ці категорії часто поєднуються.

Лексичні ігри спрямовані на засвоєння та активізацію словникового запасу. Вони особливо ефективні на етапі введення нової лексики або її повторення. Наприклад, ігри на впізнавання, співвіднесення слів і зображень, відгадування за описом активно використовуються в методиці TPR і CLT. У таких іграх слово завжди пов'язане з образом, рухом або дією, що полегшує запам'ятовування [15].

Граматичні ігри дозволяють формувати мовні структури в ненав'язливій формі. У межах Audio-Lingual Method ігрові елементи використовуються для багаторазового повторення моделей, але без механічності. Наприклад, учні можуть «передавати» фразу по колу, змінюючи лише один елемент, або виконувати рольові завдання, де певна граматична структура є необхідною для спілкування.

Особливе місце серед ігрових методик займають рольові ігри, які є ключовим елементом комунікативного підходу. У таких іграх учні беруть на себе певні ролі та взаємодіють у змодельованій ситуації, що наближена до реального життя. Це можуть бути ситуації знайомства, покупок, відвідування лікаря, подорожей або шкільного життя.

Рольові ігри дозволяють учням використовувати мову функціонально, а не формально. Вони сприяють розвитку не лише мовленнєвих навичок, а й соціальних компетентностей: уміння слухати, домовлятися, дотримуватися правил взаємодії. Для молодших школярів важливо, щоб ролі були чітко окреслені та відповідали їхньому життєвому досвіду. Практика показує, що рольові ігри є ефективними як у традиційному, так і в дистанційному форматі. В онлайн-середовищі вони

можуть реалізовуватися через відеозустрічі, інтерактивні презентації або цифрові персонажі. Головною умовою успіху є чітка інструкція та мовна підтримка з боку вчителя.

Рухливі ігри відіграють особливо важливу роль у навчанні молодших школярів, оскільки відповідають їхній потребі в активності та зміні видів діяльності. Методика **Total Physical Response**, розроблена Джеймсом Ашерем, базується на поєднанні мовлення та руху, що дозволяє залучити різні канали сприйняття інформації [1]. У рухливих іграх мова стає інструкцією до дії. Учні слухають команди, реагують на них фізично, а згодом починають самостійно відтворювати мовні зразки. Такий підхід є надзвичайно ефективним для формування навичок аудіювання та початкового говоріння [11]. Рухливі ігри доцільно використовувати не лише на початку уроку як розминку, а й у середині заняття для відновлення уваги. В умовах дистанційного навчання рухливі елементи також можливі – через прості завдання з рухами перед камерою або використання відеоінструкцій. Інтерактивні завдання є логічним продовженням ігрових методик у цифровому освітньому середовищі. Вони поєднують елементи гри, змагання та самостійної діяльності, що відповідає принципам сучасних зарубіжних методик. У змішаному навчанні інтерактивні завдання можуть виконувати різні функції: введення нового матеріалу, тренування, повторення або контроль. Їх перевага полягає в можливості швидкого зворотного зв'язку та індивідуалізації навчання [26]. Учні можуть працювати у власному темпі, повторювати матеріал і отримувати миттєву оцінку результатів. Однак важливо пам'ятати, що інтерактивність не повинна зводитися лише до використання цифрових інструментів. Інтерактивне завдання – це передусім **активна взаємодія** між учнями, вчителем і навчальним матеріалом. Навіть проста гра з картками або обговорення в парах може бути більш ефективною, ніж складний цифровий ресурс без чіткої педагогічної мети.

Ефективність ігрових методик значною мірою залежить від **методичної майстерності вчителя**. Гра повинна мати чітку навчальну мету, зрозумілі правила та логічне місце в структурі уроку. Надмірне використання ігор без педагогічного обґрунтування може знизити навчальну цінність заняття. Вчителю доцільно поступово ускладнювати ігрові завдання, враховуючи рівень мовної підготовки учнів. Також важливо забезпечувати мовну підтримку, особливо на початкових етапах, щоб гра не перетворилася на хаотичну активність.

Ігрові методики та інтерактивні завдання є потужним інструментом формування комунікативних навичок молодших школярів. Вони сприяють підвищенню мотивації, зниженню мовленнєвого бар'єра та створенню позитивної атмосфери на уроці. Зарубіжні методики, зокрема TPR, CLT та TBL, надають вчителю ефективні моделі використання гри як засобу навчання, що легко адаптуються до умов української початкової школи та сучасних форматів навчання.

3.3. Використання сучасних онлайн-ресурсів і цифрових інструментів у формуванні іншомовної комунікативної компетентності

Стрімкий розвиток цифрових технологій суттєво змінив підходи до організації освітнього процесу в початковій школі. Сучасні онлайн-ресурси та цифрові інструменти стали невід'ємною складовою змішаного й дистанційного навчання, а також ефективним доповненням до традиційних форм роботи на уроці іноземної мови [11], [26]. У зарубіжній педагогічній практиці цифрові технології розглядаються не як самоціль, а як інструмент розширення комунікативного простору учнів і підвищення мотивації до вивчення мови. Використання онлайн-ресурсів у початковій школі потребує особливо зваженого підходу, оскільки молодші школярі мають обмежений досвід самостійної навчальної діяльності та потребують

постійної підтримки з боку вчителя. Водночас правильно підібрані цифрові інструменти здатні значно посилити ефективність зарубіжних методик, таких як Communicative Language Teaching, Task-Based Learning та Total Physical Response, і створити умови для активного залучення учнів до іншомовного спілкування [13].

Онлайн-ресурси відкривають для вчителя нові можливості організації навчання, зокрема щодо візуалізації матеріалу, індивідуалізації завдань та забезпечення зворотного зв'язку [11]. Для молодших школярів надзвичайно важливо, щоб навчальна інформація була подана в доступній, наочній і емоційно привабливій формі. Саме цифрові інструменти дозволяють поєднувати текст, зображення, звук і рух, що відповідає віковим особливостям учнів початкової школи.

У межах комунікативного підходу цифрові ресурси сприяють створенню умов для реального або умовно реального спілкування [18]. Онлайн-завдання часто передбачають взаємодію між учнями, обговорення, співпрацю та обмін результатами, що відповідає ключовій ідеї CLT – використанню мови як засобу комунікації, а не лише об'єкта вивчення. Крім того, цифрові інструменти дозволяють інтегрувати навчання в повсякденний досвід дитини. Виконуючи завдання онлайн, учні сприймають іноземну мову як частину сучасного цифрового середовища, а не лише як шкільний предмет, що позитивно впливає на мотивацію та ставлення до навчання.

У змішаному навчанні цифрові інструменти виконують роль містка між класною та позакласною діяльністю. Вони дозволяють продовжити роботу з мовним матеріалом поза межами уроку, не перевантажуючи учнів традиційними письмовими завданнями. Це особливо актуально для молодших школярів, у яких тривала робота з підручником може викликати втому та зниження інтересу.

Зарубіжний досвід показує, що онлайн-платформи ефективно

використовуються для повторення лексики, тренування мовленнєвих структур та розвитку навичок аудіювання. Наприклад, інтерактивні завдання з миттєвим зворотним зв'язком дозволяють учням одразу бачити результат своєї роботи, що підвищує впевненість і стимулює до подальшої діяльності.

Важливою умовою ефективного використання онлайн-ресурсів є чітка інтеграція цифрових завдань у структуру уроку. Онлайн-активність має логічно продовжувати або доповнювати те, що відбувається в класі, а не існувати окремо від основного навчального процесу. У цьому контексті роль учителя полягає в тому, щоб спрямовувати діяльність учнів і пояснювати навчальну мету кожного завдання.

Серед найбільш популярних цифрових інструментів у практиці викладання іноземної мови в початковій школі варто виділити Kahoot, Quizlet і Wordwall [32], [33], [34]. Їх широке використання в європейських і американських школах пояснюється простотою інтерфейсу, ігровим характером і можливістю адаптації до різних навчальних цілей.

Kahoot ефективно використовується для організації мовленнєвих розминок, повторення лексики та закріплення матеріалу в ігровій формі. Змагальний елемент стимулює активність учнів, однак учителю важливо зберігати баланс, щоб змагання не переважало навчальну складову. У комунікативному підході Kahoot доцільно використовувати як стартову або підсумкову активність, що активізує мовлення й налаштовує учнів на роботу.

Quizlet дозволяє ефективно працювати з лексичним матеріалом, поєднуючи візуальні образи, звук і текст. Для молодших школярів особливо цінною є можливість багаторазового повторення слів у різних режимах, що відповідає принципам Natural Approach та ідеям С. Крашена щодо зрозумілого мовного введення [15]. Учні можуть самостійно обирати темп роботи, що сприяє індивідуалізації навчання.

Wordwall, у свою чергу, надає вчителю інструменти для створення інтерактивних ігор, які легко адаптуються до конкретної теми або мовної структури. Завдання на співвіднесення, сортування чи вибір відповіді можуть бути використані як у класі, так і під час дистанційного навчання, зберігаючи елемент гри та інтерактивності [34].

Окремої уваги заслуговують цифрові інструменти для спільної роботи, зокрема віртуальні дошки, такі як Miro або подібні платформи. Вони створюють простір для колективної творчої діяльності, що є важливим компонентом комунікативного навчання. У роботі з молодшими школярами віртуальні дошки можуть використовуватися для створення спільних проєктів, ілюстрації історій, групового виконання завдань або обговорення теми уроку. Така діяльність сприяє розвитку навичок співпраці, відповідальності та взаємодії, які є складовими іншомовної комунікативної компетентності. Для вчителя важливо чітко структурувати роботу з віртуальною дошкою, надаючи зрозумілі інструкції та мовну підтримку. Це допомагає уникнути перевантаження та забезпечує продуктивне використання інструменту.

У дистанційному форматі навчання цифрові інструменти стають основним засобом взаємодії між учителем і учнями. Для молодших школярів особливо важливо, щоб онлайн-уроки були динамічними, різноманітними та емоційно насиченими. Використання відео, інтерактивних вправ і коротких ігрових завдань дозволяє підтримувати увагу учнів і забезпечувати активну участь у навчальному процесі.

У зарубіжній практиці дистанційне навчання іноземної мови для дітей молодшого шкільного віку часто поєднується з елементами TPR, коли учні виконують рухи під час відеоуроку, або з короткими комунікативними завданнями в парах і малих групах. Це дозволяє зберігати інтерактивний характер навчання навіть за відсутності фізичної присутності в класі.

Попри очевидні переваги цифрових інструментів, їх використання

потребує обережності та педагогічного такту. Надмірне застосування онлайн-ресурсів може призвести до перевантаження учнів і зниження якості спілкування. Тому вчителю важливо пам'ятати, що технологія є лише засобом, а не метою навчання. Доцільно обмежувати тривалість онлайн-активностей, чергувати їх з традиційними формами роботи та враховувати індивідуальні особливості учнів. Особливу увагу слід приділяти безпеці та віковій відповідності цифрового контенту.

Сучасні онлайн-ресурси та цифрові інструменти мають значний потенціал у формуванні іншомовної комунікативної компетентності молодших школярів. Вони розширюють можливості зарубіжних методик, сприяють підвищенню мотивації та забезпечують інтерактивний характер навчання в умовах змішаного й дистанційного формату. Раціональне та методично обґрунтоване використання цифрових інструментів дозволяє вчителю створити сучасне освітнє середовище, у якому іноземна мова стає засобом живого спілкування, творчості та самовираження та відповідає принципам Нової української школи та сучасним освітнім вимогам [41].

3.4. Сценарії занять з використанням зарубіжних методик (TPR, CLT, TBL та інших)

Практична реалізація зарубіжних методик викладання іноземних мов у початковій школі потребує чіткого розуміння того, як теоретичні підходи трансформуються в структуру конкретного уроку. Саме сценарій заняття виступає ключовим інструментом, що поєднує методичну ідею, вікові особливості учнів та реальні умови навчання [12], [22]. У сучасній початковій школі сценарій уроку іноземної мови має бути гнучким, інтерактивним і орієнтованим на формування комунікативної компетентності [18], а не лише на засвоєння мовного матеріалу. Зарубіжні методики, зокрема Total Physical Response, Communicative Language

Teaching і Task-Based Learning, пропонують різні моделі організації уроку, проте всі вони об'єднані спільною ідеєю – активне використання мови в значущому для дитини контексті. У цьому розділі розглядаються підходи до створення сценаріїв занять, які можуть бути адаптовані до умов української початкової школи, включаючи традиційне, змішане та дистанційне навчання.

У зарубіжній методичній традиції урок іноземної мови в початковій школі розглядається як послідовність взаємопов'язаних етапів, кожен з яких має чітку комунікативну мету. На відміну від традиційної моделі, де домінує пояснення та тренування, сучасний урок будується навколо діяльності учнів.

Типовий сценарій комунікативного уроку включає етап мотивації, введення мовного матеріалу через контекст, практику в умовно-комунікативних ситуаціях та застосування мови у вільнішій формі. Важливо, що навіть на етапі введення нового матеріалу учні не залишаються пасивними слухачами, а одразу залучаються до взаємодії через рух, гру або виконання простих завдань.

Для молодших школярів особливе значення має чітка логіка уроку та часта зміна видів діяльності. Сценарій заняття повинен передбачати поєднання слухання, говоріння, рухової активності та візуальної підтримки, що відповідає принципам TPR і Natural Approach.

Методика Total Physical Response є особливо ефективною на початковому етапі навчання, коли учні лише починають знайомство з іноземною мовою. Сценарій уроку, побудований на основі TPR, передбачає домінування слухання та фізичної реакції над активним говорінням на початковому етапі [1]. У типовому сценарії такого заняття вчитель вводить нову лексику або мовні структури через команди, які супроводжуються рухами. Учні виконують дії, реагуючи на мовлення вчителя, що дозволяє засвоювати мову інтуїтивно, без перекладу. Згодом до виконання команд

залучаються самі учні, що сприяє поступовому переходу від рецептивних навичок до продуктивних.

Практичний досвід показує, що сценарії TPR-уроків особливо ефективні для тем, пов'язаних із діями, частинами тіла, щоденними рутинами та просторовими відношеннями. В умовах дистанційного навчання такі сценарії можуть реалізовуватися через відеоуроки або синхронні онлайн-заняття, де учні повторюють рухи перед камерою, зберігаючи інтерактивний характер уроку.

Communicative Language Teaching орієнтує вчителя на створення ситуацій реального або умовно реального спілкування [18], [23]. У сценаріях уроків, побудованих на цьому підході, мовлення використовується як засіб досягнення певної мети, а не як об'єкт формального тренування. Типовий комунікативний урок може бути побудований навколо теми, близької до досвіду молодших школярів, наприклад «My Family», «At School» або «My Favourite Food». Сценарій передбачає роботу в парах і групах, рольові ігри, міні-проекти або обговорення з опорою на візуальні матеріали. Особливістю таких сценаріїв є активна роль учнів, які самостійно формулюють висловлювання, використовуючи наявний мовний ресурс. Завдання вчителя полягає не в постійному виправленні помилок, а в створенні сприятливого мовного середовища та наданні мовної підтримки. Такий підхід сприяє формуванню впевненості в іншомовному спілкуванні та розвитку комунікативної ініціативи.

Task-Based Learning пропонує ще один ефективний формат організації уроку, в основі якого лежить виконання конкретного завдання. У TBL-сценаріях мовлення використовується для розв'язання проблеми, досягнення результату або створення певного продукту [20], [28]. Сценарій TBL-уроку зазвичай включає три етапи: підготовку до завдання, його виконання та підбиття підсумків. На підготовчому етапі вчитель активізує

необхідну лексику та мовні структури, надає інструкції та приклади. Основний етап передбачає самостійну або групову роботу учнів, під час якої мова використовується природно й функціонально. Завершальний етап спрямований на обговорення результатів і рефлексію.

Для молодших школярів завдання повинні бути чітко структурованими, з опорою на наочність та зрозумілий контекст. Наприклад, створення простого плаката, планування уявної подорожі або опис улюбленої тварини. Такі сценарії добре поєднуються зі змішаним навчанням, коли частина підготовки або презентації результатів відбувається онлайн.

У реальній педагогічній практиці сценарії уроків рідко ґрунтуються виключно на одній методиці. Найбільш ефективними є комбіновані сценарії, що поєднують елементи TPR, CLT і TBL відповідно до теми, рівня підготовки учнів і формату навчання. Адаптація зарубіжних сценаріїв до умов української початкової школи передбачає врахування навчальних програм, кількості годин, наповнюваності класів та матеріально-технічного забезпечення [40], [41]. Водночас основні принципи – активність учнів, комунікативна спрямованість і позитивна емоційна атмосфера – залишаються незмінними. Практика показує, що навіть за обмежених ресурсів учитель може створити ефективний сценарій уроку, використовуючи прості матеріали, рухливі ігри та елементи цифрових інструментів. Головним чинником успіху є методична свідомість і готовність учителя експериментувати та адаптувати підходи до конкретних умов.

Сценарії занять є важливим елементом практичної реалізації зарубіжних методик викладання іноземних мов у початковій школі. Вони дозволяють поєднати теоретичні засади сучасної методики з реальними потребами учнів і можливостями освітнього середовища. Використання сценаріїв на основі TPR, CLT та TBL сприяє формуванню іншомовної

комунікативної компетентності, підвищує мотивацію до навчання та створює умови для активного і свідомого використання іноземної мови.

3.5. Приклади дидактичних матеріалів у формуванні іншомовної комунікативної компетентності молодших школярів

Дидактичні матеріали відіграють ключову роль у реалізації сучасних зарубіжних методик викладання іноземних мов у початковій школі [22]. Вони виступають не лише допоміжним засобом навчання, а й важливим інструментом організації мовленнєвої діяльності учнів. Саме через правильно підібрані матеріали вчитель має можливість адаптувати методичні підходи до конкретних умов навчання, вікових особливостей дітей та освітніх потреб класу [35].

У сучасній методиці викладання іноземних мов дедалі більше уваги приділяється створенню таких дидактичних матеріалів, які стимулюють активне використання мови, сприяють розвитку комунікативних навичок і водночас забезпечують емоційний комфорт учнів. Зарубіжні підходи, зокрема Communicative Language Teaching, Task-Based Learning та Natural Approach, розглядають дидактичні матеріали як засіб залучення учнів до реальних або наближених до реальних ситуацій спілкування [18], [20].

Робочі аркуші залишаються одним із найпоширеніших видів дидактичних матеріалів у початковій школі, однак їхня роль у сучасному навчанні істотно трансформувалася. Якщо раніше вони здебільшого використовувалися для тренування окремих мовних одиниць, то сьогодні робочі аркуші дедалі частіше мають комунікативну спрямованість [24]. У межах сучасних зарубіжних методик робочий аркуш розглядається як структурований простір для мовленнєвої діяльності, що поєднує завдання на сприйняття, осмислення та використання мовного матеріалу [29]. Наприклад, аркуші можуть містити короткі діалоги, фрагменти текстів,

ілюстрації або схеми, які спонукають учнів до обговорення, опису або порівняння. Для молодших школярів важливо, щоб робочі аркуші були візуально привабливими, мали чітку структуру та не перевантажували учнів надмірною кількістю завдань. Практика показує, що найбільш ефективними є ті матеріали, які дозволяють учням працювати в парах або малих групах, обмінюватися відповідями та взаємодіяти між собою.

Картки є одним із найбільш гнучких і універсальних дидактичних матеріалів у початковій школі. Вони широко використовуються в методиці Total Physical Response, Audio-Lingual Method і Communicative Language Teaching, оскільки легко адаптуються до різних навчальних цілей і форматів роботи [1], [17], [18]. У контексті формування комунікативної компетентності картки виконують функцію мовного стимулу. Вони можуть містити слова, зображення, фрази або прості інструкції, що спонукають учнів до мовленнєвої реакції. Наприклад, картки із зображеннями можуть використовуватися для опису, порівняння або складання коротких висловлювань. Практична цінність карток полягає в їхній здатності активізувати мовлення навіть у сором'язливих або менш упевнених учнів. Робота з картками часто має ігровий характер, що знижує рівень тривожності та сприяє створенню позитивної атмосфери на уроці.

Комунікативні завдання є центральним елементом сучасних дидактичних матеріалів, орієнтованих на розвиток іншомовного спілкування. У зарубіжній методиці такі завдання розглядаються як спосіб організації навчання, за якого мова використовується для досягнення конкретної мети. Для молодших школярів комунікативні завдання повинні бути максимально конкретними та зрозумілими. Вони можуть передбачати обмін інформацією, виконання ролей, розв'язання простих проблем або створення спільного продукту. Наприклад, учні можуть отримати різні частини інформації та повинні спілкуватися, щоб зібрати її разом. Такі завдання особливо ефективні в межах Task-Based Learning, де мовлення

виступає інструментом виконання завдання, а не об'єктом формального контролю. Важливо, що комунікативні завдання можуть бути реалізовані як у традиційному класі, так і в дистанційному форматі, за умови належної організації та підтримки з боку вчителя.

Сучасні **дидактичні матеріали** дедалі частіше створюються з урахуванням можливостей змішаного навчання. Робочі аркуші, картки та завдання можуть існувати як у паперовій, так і в цифровій формі, що розширює можливості їх використання. У змішаному форматі навчання дидактичні матеріали можуть виконувати різні функції на різних етапах уроку. Наприклад, паперові картки можуть використовуватися для активної роботи в класі, тоді як цифрові версії завдань – для повторення або закріплення матеріалу вдома. Такий підхід дозволяє підтримувати безперервність навчального процесу та забезпечувати індивідуальний темп роботи учнів [11]. Особливо важливо, щоб цифрові матеріали не дублювали механічно паперові, а пропонували додаткові можливості для взаємодії, зворотного зв'язку та самостійної роботи. Це відповідає принципам сучасних зарубіжних методик, орієнтованих на активну участь учнів у навчанні. Під час створення та використання дидактичних матеріалів учителю необхідно враховувати вікові особливості молодших школярів. Матеріали повинні відповідати рівню мовного розвитку дітей, бути зрозумілими та доступними, а також викликати інтерес і позитивні емоції. Для учнів молодших класів важливо, щоб завдання мали чітку мету та зрозумілий результат. Надмірно абстрактні або складні матеріали можуть знизити мотивацію та ускладнити процес навчання. Тому вчителю доцільно поступово ускладнювати дидактичні матеріали, забезпечуючи плавний перехід від простих форм діяльності до більш складних.

3.6. Адаптація зарубіжних методик до інклюзивного навчання та оцінювання іншомовної комунікативної компетентності

Сучасна початкова школа дедалі більше орієнтується на принципи інклюзивної освіти, що передбачають забезпечення рівного доступу до навчання для всіх учнів незалежно від їхніх освітніх потреб, індивідуальних особливостей чи рівня розвитку [39], [41]. У цьому контексті особливого значення набуває адаптація зарубіжних методик викладання іноземних мов до інклюзивного освітнього середовища, а також переосмислення підходів до оцінювання навчальних досягнень учнів.

Формування іншомовної комунікативної компетентності в умовах інклюзивного навчання вимагає від учителя гнучкості, методичної обізнаності та здатності враховувати різноманітність учнівського контингенту. Зарубіжні методики, такі як Total Physical Response, Communicative Language Teaching, Task-Based Learning і Natural Approach, мають значний потенціал для роботи в інклюзивних класах, оскільки орієнтовані на активну діяльність, контекстуальне навчання та позитивний емоційний досвід [15], [18].

Інклюзивна освіта базується на ідеї цінності різноманіття та визнанні унікальності кожної дитини. У початковій школі інклюзія передбачає навчання дітей з різними освітніми потребами в одному класі за умови створення відповідного освітнього середовища. Для уроків іноземної мови це означає необхідність адаптації методів, матеріалів і форм роботи таким чином, щоб кожен учень мав можливість брати участь у комунікативній діяльності. Особливістю іноземної мови як навчального предмета є її високий емоційний компонент. Для деяких учнів мовленнєва діяльність може викликати тривожність, страх помилки або труднощі у сприйнятті інформації. Саме тому інклюзивний підхід передбачає створення безпечного мовного середовища, де помилка розглядається як природна

частина навчання, а темп і форма роботи можуть варіюватися.

Зарубіжні методики, орієнтовані на комунікацію та діяльність, дозволяють мінімізувати формалізм і зосередитися на процесі взаємодії. Це особливо важливо для учнів з особливими освітніми потребами, для яких традиційні форми контролю можуть бути неефективними або навіть демотивувальними.

Методика Total Physical Response є однією з найбільш інклюзивно орієнтованих, оскільки поєднує мовлення з рухом і не вимагає негайного вербального реагування [1]. Це створює комфортні умови для учнів, які відчують труднощі з говорінням або мають низький рівень мовної впевненості. Реакція через рух дозволяє таким учням бути активними учасниками уроку без психологічного тиску.

Communicative Language Teaching, своєю чергою, акцентує увагу на взаємодії та співпраці, що сприяє соціалізації учнів і розвитку навичок міжособистісного спілкування. У межах інклюзивного класу комунікативні завдання можуть бути адаптовані за рівнем складності, що дозволяє кожному учневі долучатися до спільної діяльності відповідно до своїх можливостей [18].

Task-Based Learning є ефективним підходом для роботи з різнорівневими групами, оскільки завдання можуть мати відкритий характер і передбачати кілька варіантів виконання [20]. Учні можуть досягати мети різними способами, використовуючи доступні їм мовні ресурси. Такий підхід знижує порівняльний тиск і сприяє розвитку автономії.

Natural Approach, запропонований С. Крашеном, також має значний інклюзивний потенціал, адже передбачає природне засвоєння мови через зрозумілий контекст і поступове введення мовлення [15], [16]. Учні не примушуються до говоріння, доки не відчують готовність, що особливо важливо для дітей із мовленнєвими або комунікативними труднощами.

В умовах інклюзивного навчання особливого значення набуває адаптація дидактичних матеріалів. Завдання повинні бути чіткими, візуально підтриманими та мати зрозумілу структуру. Використання зображень, піктограм, кольорових маркерів і простих інструкцій сприяє кращому сприйняттю матеріалу всіма учнями. Вчителю доцільно пропонувати варіативні завдання, які дозволяють учням обирати рівень складності або форму виконання. Наприклад, одні учні можуть відповідати усно, інші – через малюнок, рух або вибір готового варіанту. Такий підхід відповідає принципам універсального дизайну навчання та сприяє залученню кожного учня до навчального процесу.

Оцінювання іншомовної комунікативної компетентності в початковій школі потребує особливої делікатності, особливо в умовах інклюзивного навчання. Традиційні форми контролю, зосереджені на точності та відтворенні мовного матеріалу, не завжди відображають реальний рівень комунікативних умінь учнів.

Сучасна зарубіжна методика орієнтується на формувальне оцінювання, яке спрямоване не на фіксацію помилок, а на підтримку навчального прогресу. У такому підході оцінювання розглядається як частина навчального процесу, що допомагає учневі усвідомити свої досягнення та зони розвитку. Для молодших школярів важливо, щоб оцінювання було зрозумілим, позитивним і мотивувальним [40]. Замість формальних балів доцільно використовувати вербальний зворотний зв'язок, символи, смайлики або короткі коментарі, які підкреслюють успіхи дитини.

Оцінювання комунікативної компетентності передбачає врахування кількох взаємопов'язаних аспектів: здатності розуміти іншомовне мовлення, брати участь у простій взаємодії, використовувати мовні засоби відповідно до ситуації та демонструвати готовність до спілкування. В умовах інклюзивного навчання критерії оцінювання повинні бути гнучкими

та адаптованими до індивідуальних можливостей учнів [43]. Наприклад, для одних учнів важливим показником може бути активна участь у комунікативній діяльності, для інших – поступове розширення словникового запасу або покращення розуміння мовлення на слух. Такий підхід дозволяє оцінювати не лише результат, а й процес навчання, що є особливо важливим для підтримки мотивації та впевненості учнів.

Також важливо зазначити що учитель у сучасній початковій школі виступає не лише носієм знань, а й фасилітатором навчального процесу. В умовах інклюзивного навчання його роль полягає в організації середовища, де кожен учень відчуває себе прийнятим і здатним до навчання. Під час оцінювання вчитель має враховувати *індивідуальний* прогрес кожної дитини, а не лише відповідність формальним стандартам. Це потребує професійної рефлексії, готовності до гнучких рішень і співпраці з асистентами вчителя та батьками.

ДОДАТКИ

Додаток А.

Комплекс вправ за методом Total Physical Response (TPR) для формування іншомовної комунікативної компетентності молодших школярів

1. Вправи типу “Listen and do” (Слухай і виконуй)

Мета: розвиток аудіювання, формування зв'язку між словом і дією.

Рівень: 1–3 клас

Час: 5–7 хвилин

Приклад 1. Класні команди

Учитель дає команди, учні виконують дії:

Stand up, sit down, turn around, clap your hands, touch your nose, jump, walk to the door, open your book.

Ускладнення:

- виконання команд у швидшому темпі;
- виконання лише “правильних” команд (гра *Simon says*).

Приклад 2. Частина тіла

Учитель називає частини тіла, учні торкаються:

Touch your head / shoulders / knees / toes.

2. Вправи з предметами (TPR with realia)

Мета: засвоєння лексики з тем “School”, “Toys”, “Food”, “Clothes”.

Час: 7–10 хвилин

Приклад 3. Classroom objects

На парті – предмети: pen, pencil, book, bag.

Команди вчителя:

*Take the pen. Put the book on the table. Give the pencil to your friend.
Show me the bag.*

Парна робота: один учень дає команду, інший виконує.

Приклад 4. Clothes action

Учні показують або імітують дії:

Put on your jacket. Take off your hat. Show your shoes.

Комунікативний елемент: учень-лідер дає команди класу.

3. TPR-вправи з рухом по класу

Мета: активізація уваги, зняття напруження, повтор лексики.

Час: 5 хвилин (як фізкультхвилинка)

Приклад 5. Directions

Учитель або учень-ведучий:

Go to the window. Walk to the board. Turn left. Turn right. Go back to your desk.

Варіант: використання стрілок або карток з напрямками.

4. TPR-історії (TPR storytelling)

Мета: формування розуміння зв'язного мовлення, підготовка до говоріння.

Рівень: 2–4 клас

Час: 10–12 хвилин

Приклад 6. Mini-story “My morning”

Учитель розповідає історію, показуючи дії, учні повторюють рухи:

I wake up. I get up. I wash my face. I brush my teeth. I eat breakfast. I go to school.

Після цього:

- учні виконують дії самостійно;
- учень “грає” історію перед класом.

5. Ігрові TPR-завдання

Приклад 7. “TPR Bingo”

Учні мають картки з діями. Учитель називає команди – учні виконують і закривають відповідні клітинки.

Приклад 8. “Freeze!”

Учитель дає команди, раптово каже *Freeze!* – учні завмирають у позі.

4. Проєктні міні-завдання

Мета: інтегрувати лексичний та комунікативний матеріал, заохотити творчість.

Час: 12–15 хвилин

Приклад 9. Mini-menu

Учні складають меню для класного кафе: вибір страв + опис смаків.

Потім презентують групі: *We have sandwiches, apples, and juice. The juice is sweet.*

Приклад 10. Class magazine

Клас ділиться на групи: кожна створює сторінку журналу на тему “My favourite hobby”

Письмово + усно (розповідь перед класом).

Практична порада:

- Використовувати кольорові картки, наклейки, малюнки.
- Заохочувати використання нової лексики.

Комунікативні завдання за методом Communicative Language Teaching (CLT) для розвитку усного мовлення молодших школярів

1. Парна робота та міні-діалоги

Мета: навчити учнів підтримувати простий діалог.

Час: 5–7 хвилин

Приклад 1. Знайомство

- А: *Hello! What's your name?*
- В: *My name is ...*
- А: *How old are you?*
- В: *I am ... years old.* Варіації: учні змінюють запитання, додають

Where do you live?, What is your favourite colour?

Приклад 2. Улюблені предмети

- А: *What's your favourite food?*
- В: *I like apples.*
- А: *Me too! / I don't like apples.*

Практична порада:

- Використовувати реалії класу (предмети, картинки).
- Парну роботу можна проводити як “speed dating”: міняються партнерами кожні 2 хвилини.

2. Групові комунікативні завдання

Мета: формування навичок колективного обговорення.

Час: 8–10 хвилин

Приклад 3. Poster project “My favourite animal”

- Група обирає тварину, малює постер, складає 3–4 речення про неї.
- Кожен учень представляє свою частину класу.

Приклад 4. Find someone who...

- Клас отримує картки: *Find someone who likes bananas.*
- Учні ставлять запитання і знаходять однокласника, що відповідає умові.

Практична порада:

- Використовувати таймер, щоб заохотити швидкість і активність.
- Заохочувати повні речення, а не лише однослова.

3. Рольові ігри

Мета: створити контекст реального спілкування, залучити емоції та увагу.

Час: 10–12 хвилин

Приклад 5. In the shop

- Ролі: продавець і покупець
- Ситуація: *Buy an apple, banana, and milk.*
- Учні практикують запитання та відповіді:

How much is it? / It's two pounds.

Приклад 6. At the zoo

- Ролі: туристи та екскурсовод
- Учні описують тварин: *This is a lion. It is big and yellow. It likes meat.*

Практична порада:

- Використовувати картки з ролями та предметами.
- Після гри обговорити з класом, що сподобалося.

Завдання за методом Task-Based Learning (TBL) для формування іншомовної комунікативної компетентності молодших школярів

Метод Task-Based Learning ґрунтується на навчанні через виконання конкретних завдань. Основна ідея: учні отримують чітке завдання (task) і використовують мову для його виконання, а не лише повторюють граматичні структури.

Для молодших школярів TBL ефективний тим, що дозволяє:

- поєднувати навчання з практичними ситуаціями;
- формувати усне мовлення в природному контексті;
- інтегрувати творчість і співпрацю;
- мотивувати через досягнення конкретного результату.

1. Передзавданнєвий етап (Pre-task)

Мета: підготовка учнів до завдання, введення лексики, активізація знань.

Час: 5–7 хвилин

Приклад 1. Тема “My classroom”

Вчитель демонструє картки з предметами: *desk, chair, book, pencil, bag*.

Учні повторюють слова вголос, додаючи рухи (TPR).

Короткий діалог: *This is a desk. It is big. This is my book.*

Приклад 2. Тема “Food”

Вчитель показує картинки страв: *apple, banana, bread, milk*.

Учні називають предмети, сортують на категорії: *fruit / drink / snack*.

2. Завдання (Task)

Мета: виконання реального завдання, використовуючи лексику та фрази.

Час: 10–12 хвилин

Приклад 3. “Create a menu” (Food)

Учні працюють у парах/групах.

Завдання: скласти меню для класного кафе (3–4 страви, напої).

Клас презентує меню: *We have sandwiches, apples, and juice. The juice is sweet.*

Приклад 4. “Find your friend” (Classroom objects)

Картки з предметами роздані учням.

Учні шукають однокласника, у якого є потрібний предмет, задаючи питання: *Do you have a pencil?*

Відповідь: *Yes, I have a pencil. / No, I don't have a pencil.*

Приклад 5. “Plan a party” (Birthday party)

Групи складають план вечірки: хто запрошує кого, які ігри, які страви.

В кінці – міні-презентація: *We invite Anna. She likes apples. We play a game with balloons.*

Постзавданнєвий етап (Post-task)

Мета: підсумок, корекція помилок, рефлексія.

Час: 5–7 хвилин

Учні повторюють ключові фрази завдання: *I like apples. My favourite food is bread.*

Вчитель робить короткий коментар, заохочує учнів хвалити один одного. Можна додати письмове завдання на повторення лексики або малюнок з підписами.

Note that:

Завдання повинні бути **короткими, зрозумілими і чіткими** (3–5 речень інструкції).

Використовувати **візуальні підказки**: картинки, картки, малюнки.

Проводити завдання у **парах або малих групах** для активної комунікації. Повторювати завдання декілька разів у різних контекстах (Food, Classroom, Family).

Заохочувати **спонтанне мовлення**, а не лише повторювати модельні фрази.

Додаток Г. Вправи за Audio-Lingual Method для тренування мовленнєвих структур у початковій школі

Audio-Lingual Method (ALM) базується на ідеї формування мовленнєвих навичок через багаторазове слухання, повторення та автоматизацію мовних моделей. Метод активно використовувався у США у середині ХХ століття та був розроблений на основі біхевіористичних підходів до навчання (Ч. Фріз, Р. Ладо).

У сучасній початковій школі елементи Audio-Lingual Method доцільно використовувати вибірково, поєднуючи їх з ігровими та комунікативними підходами. Це дозволяє сформувати правильну вимову, інтонацію та граматичну точність без перевантаження учнів.

1. Мовленнєві зразки (Pattern drills)

Мета: автоматизація граматичних структур та лексичних моделей.

Рівень: 1–3 клас

Час: 5–7 хвилин

Вправа 1. Substitution drill

Учитель вимовляє зразок: *I have a cat*. Учитель показує картку → учні замінюють слово: *I have a dog/ I have a bird/ I have a fish*. Варіація: учень-лідер показує картки класу.

Вправа 2. Transformation drill

Учитель: *I like apples*. Учні змінюють: *I don't like apples. Do you like apples?*

- *Yes, I do*. Порада: використовувати жести для питань та заперечень.

2. Ланцюжкові повторення (Chain drills)

Мета: розвиток слухання та говоріння у групі.

Час: 7 хвилин

Вправа 3. "Pass the question"

Учень А: *What is your favourite colour?*

Учень В відповідає і ставить питання учню С:

My favourite colour is blue. What is your favourite colour?

Практичний ефект: учні слухають одне одного і повторюють модель багаторазово.

3. Діалоги з опорою (Dialogues with support)

Мета: формування готових мовленнєвих кліше.

Рівень: 2–4 клас, Час: 8–10 хвилин

Вправа 4. “At school”

Учитель читає діалог, учні повторюють хором, потім у парах.

A: *What is this?*

B: *This is my book.*

A: *Is it new?*

B: *Yes, it is.*

Ускладнення: заміна слів (*pen / bag / pencil*).

4. Minimal pair drills (вимова)

Мета: розвиток фонетичного слуху.

Рівень: 1–2 клас

Час: 5 хвилин

Вправа 5. Listen and repeat

Учитель вимовляє пари слів:

ship – sheep

cat – cut

pen – pan

Учні повторюють, показуючи картинку відповідного слова.

5. Audio-Lingual + рух (адаптація для молодших школярів)

Вправа 6. Stand up if it's true

Учитель говорить речення:

I like apples.

I have a dog.

Учні встають, якщо речення про них, і повторюють його вголос.

Використання Natural Approach у формуванні іншомовної комунікативної компетентності молодших школярів

1. Вправи на зрозуміле мовне введення (Comprehensible Input)

Мета: розвиток розуміння мовлення без примусу до відповіді.

Рівень: 1–3 клас

Час: 5–7 хвилин

Вправа 1. Listen and point

Учитель демонструє картинки та говорить прості речення:

This is a cat. The cat is small. The cat is black.

Учні: показують на відповідну картинку; виконують прості дії (плескають, кивають головою). (Говоріння не вимагається.)

Вправа 2. Yes / No understanding check

Учитель показує картинку і ставить запитання:

Is it a dog?

Is it big?

Учні відповідають жестами (/) або картками **YES / NO**.

2. Storytelling як основний інструмент Natural Approach

Мета: розвиток слухання, уяви та мовного відчуття.

Час: 10–12 хвилин

Вправа 3. Mini-story “My day”

Учитель розповідає коротку історію, використовуючи жести, міміку, картинки:

This is Tom. Tom wakes up. Tom washes his face. Tom eats breakfast. Tom goes to school.

Учні: виконують рухи; показують картинки у правильному порядку.

На цьому етапі учні не говорять.

Вправа 4. Story sequencing

Після прослуховування історії учні: отримують картинки; викладають їх у правильному порядку; пояснюють жестами або окремими словами.

3. Вправи з відкладеним говорінням (Delayed speech)

Мета: поступовий перехід до мовлення без психологічного тиску.

Рівень: 2–4 клас

Час: 7–10 хвилин

Вправа 5. Echo speaking

Учитель:

This is a big house.

Учні повторюють лише ключові слова:

big house

Поступово – повне речення.

Вправа 6. Finish the sentence

Учитель починає:

I like ...

Учні: завершують одним словом (apple, dog, blue).

4. Використання візуального контексту

Мета: підтримка розуміння та зниження мовного бар'єра.

Вправа 7. Picture talk

Учитель показує картинку та коментує:

The girl is happy. She has a ball. The ball is red.

Учні: слухають; потім відповідають на прості питання:

Is the girl happy?

What colour is the ball?

Список використаних і рекомендованих джерел

1. Asher J. J. Learning another language through actions. 7th ed. Los Gatos : Sky Oaks Productions, 2009. 96 p.
2. Bachman L. F. Fundamental considerations in language testing. Oxford : Oxford University Press, 1990. 408 p.
3. Beatty K. Teaching and researching computer-assisted language learning. Harlow : Pearson, 2010. 304 p.
4. Brewster J., Ellis G., Girard D. The primary English teacher's guide. Harlow : Penguin, 2002. 244 p.
5. Brown H. D. Principles of language learning and teaching. 5th ed. White Plains : Pearson Education, 2007. 362 p.
6. Cameron L. Teaching languages to young learners. Cambridge : Cambridge University Press, 2001. 288 p.
7. Common European framework of reference for languages: Companion volume. Strasbourg : Council of Europe, 2020. 268 p.
8. Dudeney G., Hockly N., Pegrum M. Digital literacies. Harlow : Pearson, 2013. 376 p.
9. Finocchiaro M., Brumfit C. The functional-notional approach. Oxford : Oxford University Press, 1983. 224 p.
10. Goleman D. Emotional intelligence. New York : Bantam Books, 1995. 352 p.
11. Graham C. R. Blended learning systems. Handbook of blended learning / ed. by C. J. Bonk, C. R. Graham. San Francisco : Pfeiffer, 2006. P. 3–21.
12. Harmer J. How to teach English. Harlow : Longman, 2015. 288 p.
13. Hockly N. Focus on learning technologies. Oxford : Oxford University Press, 2018. 96 p.
14. Hymes D. On communicative competence. Sociolinguistics / ed. by J. B. Pride, J. Holmes. Harmondsworth : Penguin, 1972. P. 269–293.
15. Krashen S. D. Principles and practice in second language acquisition. Oxford : Pergamon Press, 1982. 202 p.
16. Krashen S. D., Terrell T. D. The natural approach: Language acquisition in the classroom. Oxford : Pergamon Press, 1983. 191 p.
17. Larsen-Freeman D., Anderson M. Techniques and principles in language teaching. 3rd ed. Oxford : Oxford University Press, 2011. 276 p.

18. Littlewood W. Communicative language teaching. Cambridge : Cambridge University Press, 1981. 108 p.
19. Moon J. Children learning English. Oxford : Macmillan Heinemann, 2000. 160 p.
20. Nunan D. Task-based language teaching. Cambridge : Cambridge University Press, 2004. 222 p.
21. Pinter A. Teaching young language learners. 2nd ed. Oxford : Oxford University Press, 2017. 368 p.
22. Richards J. C., Rodgers T. S. Approaches and methods in language teaching. 3rd ed. Cambridge : Cambridge University Press, 2014. 410 p.
23. Savignon S. J. Communicative language teaching. New Haven : Yale University Press, 2002. 336 p.
24. Scott W. A., Ytreberg L. H. Teaching English to children. Harlow : Longman, 2004. 115 p.
25. Slattery M., Willis J. English for primary teachers. Oxford : Oxford University Press, 2001. 148 p.
26. Stanley G. Language learning with technology. Cambridge : Cambridge University Press, 2013. 249 p.
27. Ur P. A course in language teaching: Practice and theory. Cambridge : Cambridge University Press, 2012. 336 p.
28. Willis J. A framework for task-based learning. Harlow : Longman, 1996. 192 p.
29. Wright A., Betteridge D., Buckby M. Games for language learning. 3rd ed. Cambridge : Cambridge University Press, 2006. 212 p.
30. British Council. Teaching English : website. URL: <https://www.teachingenglish.org.uk> (дата звернення: 08.04.2026).
31. Cambridge English. Teaching resources : website. URL: <https://www.cambridgeenglish.org/teaching-english> (дата звернення: 08.04.2026).
32. Kahoot! Teacher resources : website. URL: <https://kahoot.com> (дата звернення: 08.04.2026).
33. Quizlet. Teacher center : website. URL: <https://quizlet.com/teachers> (дата звернення: 08.04.2026).
34. Wordwall : website. URL: <https://wordwall.net> (дата звернення: 08.04.2026).
35. Бігич О. Б. Методика навчання іноземних мов у початковій школі. Київ : Ленвіт, 2017. 320 с.

36. Гальскова Н. Д., Гез Н. І. Теорія навчання іноземних мов: лінгводидактика і методика. Київ : Ленвіт, 2004. 336 с.
37. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. Київ : Ленвіт, 2003. 273 с.
38. Калініна Л. В. Комунікативно орієнтоване навчання іноземних мов у загальноосвітній школі. Київ : Педагогічна думка, 2016. 160 с.
39. Державний стандарт початкової освіти : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87 (зі змінами 2021 р.). 36 с.
40. Ніколаєва С. Ю. Методика навчання іноземних мов і культур. Київ : Ленвіт, 2013. 590 с.
41. Нова українська школа : типові освітні програми для початкової школи. Київ : МОН України, 2018. 176 с.
42. Пасічник О. С. Формування іншомовної комунікативної компетентності молодших школярів. Іноземні мови. 2019. № 2. С. 34–38.
43. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи. Київ : Освіта, 2018. 400 с.